

Natur & miljø

2-2014 • Et magasin fra Naturvernforbundet

FOTO: TOR BJARNE CHRISTENSEN

Møt nestleder Ellen 22-23
Forsker bort fluor 8-9
Første lenkegjeng 26-29

Forsker roper varsko:

Slam kveler fjorder

Økt vrakpant gir bedre miljø

Den norske bilparken har en gjennomsnittlig levealder på nesten 19 år; som er den høyeste i hele Vest-Europa. Nye biler har mange fortrinn fremfor eldre biler. Ikke bare er de sikrere i trafikken, de forurenses også betydelig mindre. Ved å få gamle biler inn til gjenvinning oppnår man dessuten at de gamle «skitne» krets-kortene blir tatt hånd om, slik at ikke miljøet tar skade. Det er mange grunner til å redusere bilers levealder.

Økt vrakpant har resultert i en voldsom økning i innlevering av vrakede biler. Fra 1. januar år 2013 økte vrakpanten til kr 2.500,-, som i revidert statsbudsjett ble oppjustert til kr 3.000,- fra den 1. juli 2013. Allerede i fjorårets første kvartal kunne vi se en

markant effekt av tiltaket – det ble levert inn nesten 19 % flere biler på landsbasis i løpet av årets 3 første måneder. I andre kvartal var det på landsbasis en liten tilbakegang, mens tredje kvartal kunne notere en vekst på hele 47,7 % i forhold til samme periode i år 2012 – sommer og fellesferie til tross. I fjerde kvartal kom effekten for fullt – nå ble veksten på formidable 73,5 %!

Totalt ble det innlevert 156.591 bilvrak i år 2013 mot 121.609 i år 2012, noe som innebærer en økning på nesten 29 % i år 2013 sammenliknet med år 2012. Det er derfor hevet over enhver tvil at vrakpanten er et svært effektivt virkemiddel for å få gamle, forurensende og usikre biler ut av trafikken og naturen.

Norge har sammen med Danmark den **høyeste kjøpsavgiften** på nye biler i Europa. Høye nybilpriser er den viktigste årsaken til Norge både har den **eldste** bilparken og den høyeste gjennomsnittlige levealderen per bil i Vest-Europa. I Norge går det i dag cirka 614.500 biler på veiene som er eldre enn gjennomsnittlig **levealder** i Vest-Europa (biler eldre enn 14,3 år, dvs. 1997-modell og eldre). Dette utgjør **26 %** av den totale norske personbilparken på 2.376.426 biler.

Cirka 85 % av bilene som vrakes i 2014 vil ha en alder på mellom 11 og 25 år. Det betyr at de bilene som er farligst for miljøet blir hentet inn til gjenvinning. Autoretur anbefaler en ytterligere økning i vrakpanten, minst kr 5.000,- for å forsere denne utviklingen.

Unngå særnorske regler Autoretur med samarbeidspartnere er svært opptatt av at det ikke innføres særnorske regler for gjenvinning av vrakede kjøretøyer. Tunge aktører på kontinentet i Europa leder den teknologiske utviklingen innen dette feltet og legger premisser for både teknikk og metodikk. Gjenvinning er en internasjonal virksomhet.

Autoretur har siden år 2007 hatt ansvaret for innsamling og gjenvinning av kasserte kjøretøyer. Autoretur drives på non-profit basis for at ikke kommersielle og økonomiske hensyn kommer i veien for målet om innsamling og gjenvinning av utrangerte biler, til bransjens og miljøets beste.

autoretur

Siste stopp - Ny start.

Årets flotteste bok:

Naturen svikter aldri

Naturvernforbundet
100 år
1914-2014

Spennende bidragsytere - forfattere, skribenter og fotografer - beskriver naturen som evig kilde til inspirasjon, glede, opplevelser, utfoldelse og rekreasjon, og setter fokus på hva naturen har betydd, betyr og vil kunne bety for mennesker i Norge.

Bidragsytere:

Roy Jacobsen
Hege Siri
Nils-Aslak Valkeapää
Marit Opeid
Cecilie Skog
Per Petterson
Lars Saabye Christensen
...med flere

I anledning 100-årsjubileet til Naturvernforbundet lager Dinamo Forlag i samarbeid med Naturvernforbundet en annerledes og flott jubileumsbok.

Vi har gleden av å tilby denne praktboken til Naturvernforbundets medlemmer til en hyggelig jubileumspris: Medlemstilbud kr. 198,- + frakt. Boken trykkes etter sommeren og vil kunne kjøpes i Naturvernforbundets nettbutikk.

Bestill boken allerede nå!

Du kan sikre deg ett eller flere eksemplarer av boken allerede nå. Forhåndsbestill boken «Naturen svikter aldri» på e-post salg@naturvernforbundet.no (kr. 198,- + frakt).

I innledningen i boken møter vi Erik Sture Larre, som også fyller 100 år i 2014. I artikkelen om ham i dette bladet kan du lese om hans sterke historie. Han bestemte seg for å bli naturverner i Gestapos fengsel under krigen. Larres historie belyser tema for denne boken – Naturen svikter aldri.

 Naturvernforbundet

Innhold

7 Ønsker strengere tankkontroll

Mange nedgravde oljetanker er mulige forurensningsbomber. Nå krever Naturvernforbundet strengere kontroll og oppfølging.

9 Forsker på skismøring

Moderne skismøring inneholder miljøskadelige fluorforbindelser. SWIX vil nå forske på alternativer.

10 Klimakutt må til

Betydelige utslippskutt må til hvis vi skal begrense klimaendringene. 13 av de 14 varmeste årene som har vært registrert, har kommet etter år 2000.

12 Fjordene nedslammes

Norske fjord- og kystområder er under sterkt press. Næringsssalter, overfiske og klimaendringer er truslene. Nå slår forskere alarm.

18 Møt Norges mest truede laksefisk

Namsblanken finnes bare i de øvre delene av Namsen, der den har holdt hus i rundt 10 000 år.

22 Møt Naturvernforbundets nestleder

– Naturmangfold, klima og forurensning er ikke isolerte miljøproblemer. Jeg er opptatt av at vi må se alt i en større sammenheng, sier nestleder Ellen Munden Paalgard.

26 Norges første lenkegjeng

Oslo, 1969: Sigmund Kvaløy Setreng går opp trappene til Naturvernforbundets lokaler i Akersgata 63. Han har et helt spesielt ærend i dag. Han skal be forbundets folk om å bryte norsk lov.

18

Utgiver av Natur & miljø:
Naturvernforbundet
Mariboegate 8, 0183 Oslo, Norge.
Telefon 23 10 96 10
Telefaks 23 10 96 11
E-post:
redaksjonen@naturvernforbundet.no

Redaktør: Kristian Skjellum Aas
ka@naturvernforbundet.no

Journalist: Tor Bjarne Christensen
tbc@naturvernforbundet.no

Annonser: GMK, tlf 55 10 10 97

Layout: Ketill Berger, Film & Form
Trykk: Ecoprint

Abonnement:
Første år: 195,-
Bedrifter/institusjoner: 700,-
Enkeltpersoner: 360,-
Bestilles hos
medlem@naturvernforbundet.no

Naturvernforbundet innestår ikke for miljøvennligheten til de bedrifter, tjenester eller produkter som det annonseres for i Natur & miljø.

Forsidefoto: Erling Svensen/UWPhoto

 Naturvernforbundet

Fagpressen
OPPLAGSKONTROLLERT

Faste sider

I korthet **9, 17**

Truede arter **18**

Fotokonkurranse **20**

Naturvernforbundets historie **26**

Nytt fra Naturvernforbundet **30**

Miljøagentene **36**

FOTO: JEAN-MARC FERRÉ

10

Denne rapporten er det mest omfattende og mest solide vitenskapelige arbeid menneskeheten noensinne har produsert. Det gir de mest solide vitenskapelige bevis i historien.

Michel Jarraud, generalsekretær i Verdens meteorologiske organisasjon, om FNs klimapanel.

Alarm fra klimaforskerne

FNs klimapanel er et vitenskapelig panel nedsatt av FN. De skal gjennomgå all vitenskapelig forskning på klimafeltet, og gi en sammenfatning av denne. Sammenfatningen skal gi et overblikk over den vitenskapelige status på feltet. Ut fra denne gjennomgangen produseres det sammendrag, som er gjenstand for nitid gjennomgang av eksperter, utnevnt av regjeringer i nær sagt alle verdens land.

Den møysommelige gjennomgangen har ofte ført til kritikk av både prosessen og resultatet. Ut fra antall spalte-metere i mediene kan det synes som om det meste av denne kritikken betviler konklusjonen om at mennesket påvirker den oppvarmingen vi ser av kloden, eller, enda særere, betviler oppvarmingen i

det hele. Men den hyppigste og mest tungtveiende kritikken har kommet fra de som mener klimapanelets møysommelige prosess fører til at konklusjonens kanter blir avslipt. At de ikke går langt nok. At deres konklusjoner gir et bilde av klimaendringene som er for lite dramatisk. At det står verre til enn det FNs klimapanel klarer å formidle.

Sett i lys av dette er klimapanelets femte hovedrapport skremmende lesning. Selv etter en tur gjennom panelets mange sikringsledd, diskusjoner, konsensussøkende møter og annet pirk, fremstår konklusjonene som skremmende. Klimaendringer på grunn av menneskelige utslipp er her, og har allerede påvirket

alle kontinenter. Isen smelter. Havet endrer seg. Matproduksjonen har allerede gått ned, og vil fortsette med det i økende grad. Det blir mer nedbør der det allerede er mye, og mindre nedbør der det er lite; ja, det er allerede slik.

Utslippene vokser også raskere enn før. Tjue år med diskusjoner og dragkamper i politisk regi i FN har ikke gitt resultater. Kyoto-protokollen har for mange smutthull, og utslippene har økt raskere etter at den trådte i kraft. Noe må gjøres.

Verdens land har satt seg fore å bringe en internasjonal klimaavtale til torgs i desember 2015. Allerede nå sier de fleste som følger prosessen tett at denne avtalen vil bli alt for svak til å redde oss fra klimaendringene. Da står vi tilbake med at alle må gjøre tiltak for å kutte sine egne utslipp på hjemmebane. Verden kan ikke fortsette med kvotesystemer som gjør at ett kilo kuttete utslipp i ett land gir rett til ett kilo mer utslipp et annet sted. Det må kuttes begge steder.

Det er opp til oss å finne ut hvordan vi skal gjennomføre kuttene i Norge. Det som er sikkert er at vi bør kutte 80-90 prosent av våre utslipp innen 35 år, forutsatt at alle andre industriland gjør det samme, hvis vi skal ha en sjanse til å begrense oppvarmingen til to grader. Da er diskusjonen om hvilke utslipp som skal kuttes først temmelig uinteressant. Vi må kutte overalt der vi kan. Og vi må begynne nå. Samtidig må vi ha med oss hodet når det skal kuttes, slik at ikke konsekvensene blir utålelige for mennesker, natur og miljø.

Kristian Skjellum Aas
Redaktør

Kristian Skjellum Aas
Redaktør, Natur & miljø

Klimaendringer på grunn av menneskelige utslipp er her, og har allerede påvirket alle kontinenter

– Det er betydelige verdier som ligger i dette området i form av olje og gass, og disse verdiene vil i fremtiden kunne reduseres dersom fornybar energi utkonkurrerer fossil energi.

Nikolai Astrup (H), nestleder i Stortingets energi- og miljøkomité, om oljeboring ved Lofoten.

– Får vi 6 grader klimaendring i Norge, så har norsk natur større utfordringer enn noen kraftmaster.

Olje- og energiminister Tord Lien (Frp) bekymrer seg for klimaendringene. (Aktuelt, NRK, 3.12.2013)

– Vi burde ikke ha dumme biler som bruker flytende, fossilt brennstoff. Hvor utdatert er ikke det, liksom?

FNs klimasjef Christiana Figueres ønsker et mer klimavennlig samfunn. (New Scientist)

– Det er forståelig at oljeselskaper har eksistensielle panikkanfall.

Figueres har omtanke for alle. (New Scientist)

– Mye av 23. konsesjonsrunde vil komme i produksjon i midten av 2020-årene. Da kan iskanten ha endret seg.

Klima- og miljøminister Tine Sundtoft høres ut som om hun synes det blir mer forsvarlig å bore etter olje i nord når isen smelter. (Dagsnytt Atten, 25.3.2014)

– Til og med lakseoppdretterne protesterer, kanskje fordi de ser en trussel mot deres etablerte førsterett til å forurense fjordene.

Morten A. Strøksnes reagerer på planene om sjødumping i Reppar- og Førdefjorden. (Nordlys)

– Det er all mulig grunn til å være optimist. Det er uansett grunn til ettertrykkelig å slå fast at det kommer til å bli økt aktivitet i Barentshavet.

Olje-, olje-, olje- og energiminister Tord Lien har en annen definisjon av «optimist» enn Natur & miljø. (NRK)

Krever oljetank-dugnad

Fra 2020 skal det bli forbudt å varme opp hus i Norge med fossile brenselkilder. Nå krever Naturvernforbundet at man må gjøre flere tiltak for å hindre forurensning fra nedgravde oljetanker.

Tekst: KRISTIAN SKJELLUM AAS
ka@naturvernforbundet.no

– Vi ønsker et forbud mot å fylle olje på nedgravde oljetanker, samt obligatorisk kontroll av slike tanker. Et første steg bør være at feierne, som uansett besøker alle husstander, bør kartlegge hvilke hus som har nedgravd oljetank, sier Johanne Sæther Houge, koordinator for kampanjen Oljefri.no for Naturvernforbundet.

KONTROLL ELLER SANERING

Flere departementer diskuterer for tiden hvordan man skal gjennomføre et forbud mot fossil fyring innen 2020, slik det ble vedtatt i klimaforliket i Stortinget i 2012. Houge er bekymret for forurensningsfaren nedgravde oljetanker representerer.

– Nesten ukentlig får vi vite om lekkasjer fra slike oljetanker gjennom media. Mange av tankene er gamle og har nådd sin levetid, men ligger fortsatt nedgravd, gjerne fylt med olje eller oljerester, som potensielle forurensningsbomber, sier Houge.

Hun mener forbudet mot fossil fyring også må omfatte kontroll eller sanering av nedgravde oljetanker.

MANGE GLEMTE TANKER

Omfanget er stort. Bare i de tre Oslo-bydelene Vestre Aker, Nordre Aker og Ullern er det kartlagt 3729 nedgravde oljetanker, og over halvparten er så gamle at lekkasjefaren er overhengende, ifølge DittOslo.no.

Alle kommuner skal ha et register over nedgravde oljetanker som rommer over 3200 liter. Men bare 40 prosent av norske kommuner har oversikt, ifølge en undersøkelse foretatt av Natur & miljø i 2012. Det er derfor vanskelig å anslå hvor omfattende en opprydding vil være, og hvor mye den kan koste.

Men prisen kan bli enorm hvis tanken plutselig begynner å lekke. Å fjerne en oljetank som ikke er i bruk koster rundt 20 000 kroner. Men hvis tanken begynner å lekke, kan det bli snakk om millionbeløp. Den verste saken som If Skadeforsikring har hatt befatning med, beløp seg til 14 millioner kroner. Der måtte i tillegg huset rives.

HUSEIERENS ANSVAR

Det er huseieren som er ansvarlig hvis en oljetank lekker, og mange er ikke klar over svaret.

– Mange huseiere er faktisk ikke klar over at de har en tank i hagen. De oppdager det kanskje først når det skal graves. Vi har eksempler på at gravemaskiner kommer borti og lager hull, slik at olje renner ut i grunnen, sier Jon Berge, informasjonsdirektør i If.

Såfremt tanken er under ettersyn, dekker forsikringselskapet skader og følgeskader av lekkasjer. Det er imidlertid mange oljetanker som er uten regelmessig tilsyn. Oljetanker laget av stål skal ha regelmessig tilsyn hvert 5. år. Glassfibertanker er noe mer

FOTO: KRISTIAN S. AAS

Johanne Sæther Houge i Naturvernforbundet er koordinator for Oljefri.no. Hun ønsker strengere kontroll og tilsyn med nedgravde oljetanker. Her er hun ved et oljeutslipp i Akerselva.

bestandig, men bør også ha tilsyn etter 30 år.

– Lekkasjer som først kan virke som bagateller, kan få store konsekvenser hvis oljen

siver ned langs grunnmuren og inn under huset. Det kan også følge fjellformasjonene i grunnen over til nabobebyggelsen, sier Berge.

I korthet

FOTO: NATUR OG UNGDOM

Utslippene fra gasskraftverket på Kårstø, og andre gasskraftverk, kan være større enn Natur og Ungdom hevdet under sin demonstrasjon.

Gass har høyere utslipp

■ Bruk av gass som energikilde er ikke så klimavennlig som tidligere antatt. Det viser undersøkelser foretatt av amerikanske forskere, som mener beregningene av metanutslipp er mangelfulle. Forskere ved Stanford og Harvard konkluderer med at utslippene fra amerikansk gassproduksjon trolig er 50 prosent høyere enn miljømndighetene i USA har i sine rapporter, skriver Teknisk Ukeblad.

Professor Edgar Hertwich ved Institutt for energi og prosessteknikk ved NTNU sier til Teknisk Ukeblad at en av de største skuffelsene i arbeidet med rapporten er den store forvirringen om hvor omfattende metanutslippene egentlig er. Utslippene beregnes ut fra modeller, ikke faktiske målinger. Hvert

land rapporterer så sine metanutslipp til FN. Svakheter med modellene tyder på at det kan være store feil i de innrapporterte tallene.

– Det kan hende vi bommer med mye, sier Hertwich.

USA bruker ifølge Hertwich en utslippsfaktor som er ti ganger høyere enn Europa. Det betyr at de innrapporterte utslippene fra et amerikansk gasskraftverk vil være ti ganger høyere enn fra et europeisk, selv om kraftverket skulle være av samme slaget. I lys av at forskerne ved Stanford og Harvard har konkludert med at også amerikanerne har underestimert sine utslipp, kan det få stor betydning for de europeiske klimaregnskapene.

Ingen miljøpris

■ Norsk Designråds miljøpris ble ikke utdelt i år. Prisen skal gis til en bedrift og designer som har utviklet et produkt eller en løsning som har vesentlige miljøegenskaper i et livsløpsperspektiv.

– Vi savner flere ansvarlige, moderne bedrifter som ser at det både går an å ta ideelle miljøhensyn og bruke det som et konkurransefortrinn. Her spiller strategisk designtenking en viktig rolle, sier Line Aandal Røijen i Norsk Designråd til NRK.

Ny miljøgift bekymrer

■ Siloksaner hoper seg opp i fisk i norske innsjøer. Det viser undersøkelser foretatt av Norsk institutt for vannforskning og Stockholms universitet i Mjøsa, Randsfjorden og Femunden. Problemet er størst i innsjøer i folketette strøk, som har avrenning av kloakk. Siloksaner er en stoffgruppe som finnes i blant annet personlige pleieprodukter, rengjøringsmidler, bil- og båtprodukter, maling, impregneringsmidler, fugemidler og mikroelektronikk, skriver Forskning.no.

Vil forsk

Fluorbaserte smøringer inneholder betydelige mengder av de verste fluormiljøgiftene, ifølge Naturvernforbundet. Nå svarer Swix med et stort forskningsprosjekt.

Tekst: KRISTIAN SKJELLUM AAS
ka@naturvernforbundet.no

Et forskningsprosjekt til 17,4 millioner kroner skal gjøre skismøringen bedre og mer miljøvennlig. Ett av målene er å finne alternativer til fluorstoffene som i dag tilsettes skismøring for profesjonelle.

– Målet er å finne alternativer til dagens sammensetning. Vi har nå brukt denne teknologien i 20 år, og da er det på tide å gjøre noe nytt, sier forskningssjef Lars Karlöf i Swix.

– INGEN GIFTFARE

Prosjektet er støttet av Forskningsrådet gjennom prosjektet Nano 2021. Karlöf understreker at oppstarten av prosjektet ikke innebærer noen innrømmelse av at dagens skismøring er farlig på noen måte. Han sier at det ikke er funnet tegn til at stoffene hoper seg opp i næringskjeden.

FAKTA

PFOA

Den perfluorerte karboksylsyren PFOA brytes svært sakte ned i naturen og hoper seg opp i mennesker og dyr.

PFOA er giftig ved gjentatt eksponering, mistenkes å være kreftfremkallende og kan skade forplantningsevnen hos pattedyr. En nyere dansk undersøkelse tyder på at det kan være en sammenheng mellom PFOA-nivåer i blod og overvekt. Det er vist en sannsynlig sammenheng mellom PFOA i blod og økt kolesterol, ulcerøs kolitt og stoffskiftesykdommer.

Kilde: Miljøstatus i Norge

e bort miljøgift

Fluorforbindelser i skismøring brytes veldig sent ned i naturen, og kan bli værende i miljøet i tusenvis av år.

Swix' skismøring med fluor er markedsledende i verden.

FOTO: DCHRISOH/FICKR.COM

– Stoffene vi bruker er «lillebroren» til teflon. Hadde det vært noen giftfare, ville det ha vært slutt på å lage mat i teflonpanner. Stoffene vi bruker kan ikke binde seg til menneskelig vev og væske. Vi bruker ikke PFOA i skismøring, sier Karlöf.

OMDANNES TIL PFOA

Men ifølge flere forskere og miljøvernere er ikke stoffene så uproblematisk som Swix sier. Seniorforsker Erik Joner ved Bioforsk har tatt til orde for å forby fluorsmøring.

– Selv om skismøring produsentene ikke tilsetter PFOA til sine produkter som en ingrediens, så inneholder flere av produktene PFOA som en utilsiktet bestanddel. Videre kan fluorkarbonene de bruker omdannes til PFOA og tilsvarende vannløselige PFCer (andre fluorkarboner, red. anm) når de slipper ut i miljøet, skrev Joner i et innlegg i Aftenposten i 2013.

DÅRLIG RYKTE

Per-Erik Schulze, miljøgiftansvarlig i Naturvernforbundet, forteller at fluorforbindelsene som brukes har et svært dårlig rykte.

– De brytes ikke ned i det hele tatt, annet enn til andre fluorforbindelser som

FOTO: ANNE-BRITT SVINNET/SCANSTOCKPHOTO.COM

kan være enda mer giftige. Swix har et ansvar for å bytte til så miljøvennlige stoffer som mulig. I den sammenheng er dette prosjektet positivt, sier Schulze.

Karlöf påpeker at den totale mengden PFOA fra hele skismøringindustrien utgjør kun 6,5 sukkerbiter per år, og at dette trolig ikke utgjør noen miljøtrussel.

– Videre kommer det nå nytt regelverk for maksimumsgrenser for PFOA. Det er meget viktig for oss at vi alltid ligger godt innenfor grensene som myndighetene setter. Alle våre produkter vil ligge langt under grenseverdiene, sier Karlöf i Swix.

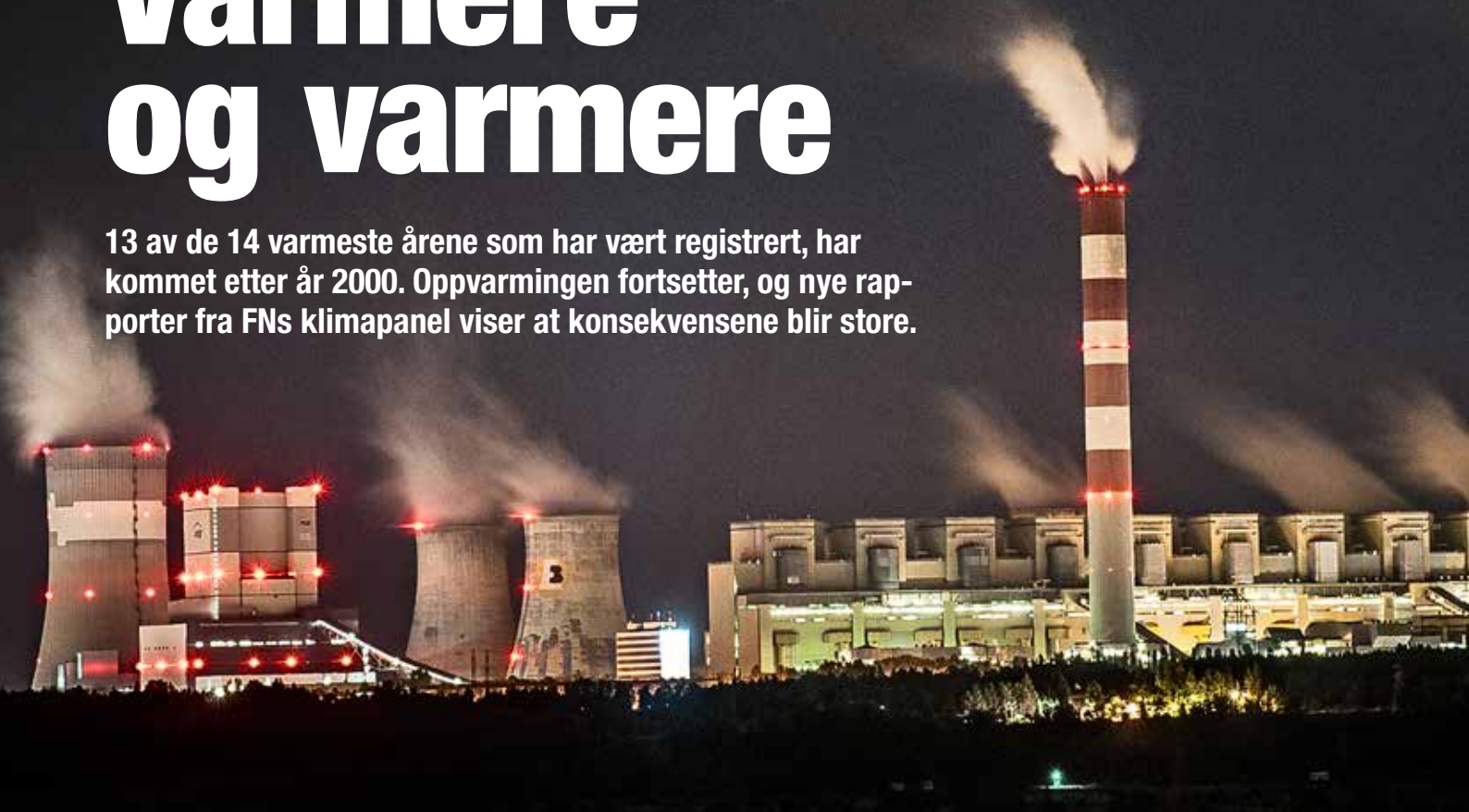
LANDSLAGET POSITIVE

Landslagets smøresjef Knut Nystad er også positiv til prosjektet fra Swix.

– Vi er veldig positive til all forskning som resulterer i mer miljøvennlige produkter. Utfordringen er at disse produktene må være like bra eller bedre enn det som eksisterer i dag. Skulle det vise seg at produktene ikke er like bra vil jeg tro at kun et forbud ville stoppe bruk av de beste produktene i racing der kampen om sekunder og tideler er tøff, skriver Nystad i en e-post.

Varmere og varmere

13 av de 14 varmeste årene som har vært registrert, har kommet etter år 2000. Oppvarmingen fortsetter, og nye rapporter fra FNs klimapanel viser at konsekvensene blir store.

Tekst: KRISTIAN SKJELLUM AAS
ka@naturvernforbundet.no

De negative effektene av klimaendringene blir store, selv om vi klarer å begrense oppvarmingen til to grader over førindustrielt nivå. Det viser nye rapporter fra FNs klimapanel, som nylig har blitt lagt fram. Rapportene oppsummerer all kjent klimaforskning i perioden siden forrige hovedrapport kom i 2007, og vil danne det vitenskapelige grunnlaget for det politiske arbeidet med en internasjonal klimaavtale.

KONSEKVENSER OVERALT

Mennesket påvirker klimaet, og konsekvensene er vidtrekkende. Man kan se konsekvenser av klimaendringene i menneskelige og naturlige systemer på alle kontinenter og i alle hav. Mange arter har endret adferd, isen smelter og matproduksjonen synker. Fattige og krigsrammede mennesker rammes hardest. Klimapanelets delrapport om konse-

kvenser av og tilpasning til klimaendringer er ingen lystig sak. Samtidig bringer den med seg betydelige mengder håp. Kraftige kutt i utslippene og satsing på tilpasningstiltak vil kunne redusere de negative konsekvensene betydelig.

BETYDELIG SNUOPERASJON

Men det er en betydelig snuoperasjon som må skje. Utslippene minsker ikke, de vokser derimot raskere enn før. Mellom 1970 og 2000 vokste de med 1,3 prosent i året, mens mellom 2000 og 2010 var vekstraten på 2,2 prosent. 76 prosent av klimapåvirkningen kommer fra utslipp

Sjefen for det fredsprisvinnende FNs klimapanel, Rajendra Pachauri, la nylig frem nye rapporter som viser alvorligheten i klimatrusselen.
FOTO: IPCC PHOTO

av CO₂, mens metan står for 16 prosent av påvirkningen. Selv hvis alle land oppfyller de utslippsmålene de har satt seg, vil utslippene i 2020 være mellom 8 og 12 gigatonn høyere enn de må være for at vi skal ha en mulighet til å nå målet om maksimalt to graders oppvarming, sier FNs miljøprogram.

– Denne rapporten er det mest omfattende og mest solide vitenskapelige arbeid menneskeheten noen sinne har produsert. Det gir de mest solide vitenskapelige bevis i historien, sa generalsekretær Michel Jarraud fra Verdens meteorologiske organisasjon under fremleggelsen av klimapanelets delrapport 2.

KATRINA GA FLOM I BERGEN

Asuncion Lera St. Clair er forskningsleder på Cicero Senter for klimaforskning. Hun understreket sammenhengene i klimasystemet på Miljødirektoratets seminar om rapportene fra FNs klimapanel.

– Jeg har bodd i Bergen. Restene av orkanen Katrina i 2005 ga flom i Bergen.

Kullkraftverket Belchatów i Polen er en av Europas aller største punktutslipp av klimagasser. Polen planlegger utbygging av nye kullkraftverk for å møte energibehovet. FOTO: KAMIL POREMBINSKI/FLICKR.COM)

Disse systemene er globale, og endringer ett sted kan gi utilsiktede endringer et annet sted. Økte temperaturer i Russland kan gi matmangel i Mosambik, forklarte St. Clair, og fortsatte:

– Vi har et valg mellom de verdenene som vitenskapen viser oss. FNs klimapanelers rapporter viser veien og mulighetene, ikke bare veiene som leder til katastrofe.

MÅ BYGGE SAMFUNN UTEN UTSLIPP

FNs klimapanelers rapport om utslippsbegrensninger ble nylig beskrevet av Edgar Hertwich fra Institutt for energi- og prosesseteknikk ved Norges teknisk-naturvitenskapelige universitet i Trondheim. Han understreket at hvis oppvarmingen skal bremses, må utslippene stoppe.

– Slipper vi ut for mye, går temperaturen opp fortere i en viss periode. Men det som teller for langsiktige trender er den samlede mengden utslipp over lang tid. Vi må bygge et samfunn som kan fungere uten utslipp, sa Hertwich.

Natur og Ungdoms leder Arnstein Vestre, for anledningen utkledd som et polsk kullkraftverk, demonstrerer under fjorårets klimatoppmøte i Warszawa. FOTO: PUSH EUROPE

Skjev start for nye klimaforhandlinger

Gamle konfliktlinjer preget forhandlingsmøtet om en ny klimaavtale i Bonn i mars. Redsel for at forhandlingene skal gå i stå kan øke fokuset på reelle, lokale klimakutt.

Tekst: KRISTIAN SKJELLUM AAS
ka@naturvernforbundet.no

India, Kina og flere andre utviklingsland krever at utslippskuttene må gjøres av industrialiserte land. Samtidig sier EU og USA at alle land må påta seg forpliktelser i en ny klimaavtale. Ifølge klimanettstedet RTCC var stemningen på forhandlingsmøtet i Bonn nær et lavmål.

KRITISERER U-LAND

Sveits' klimaambassadør Franz Perrez anklaget utviklingslandene for å sinke forhandlingene.

– Dogmatiske syn som at det er de gamle industrilandene, og bare dem, som skal bære kostnaden, hindrer fremdrift i forhandlingene. Jeg skjønner ikke hvorfor et land som Filippinene er med i denne gruppen, som forsvarer interessene til Kina, India, Singapore, Saudi-Arabia og Venezuela. Miljøorganisasjonene elsker Filippinene fordi de holder gode taler, men deres forhandlingsposisjon er lik Saudi-Arabias, sa Perrez til RTCC.

HEKTISKE FORHANDLINGER

2014 blir et aktivt og hektisk år for klimaforhandlere. Forhandlingene skal tas opp igjen i Bonn i juni, før FNs generalsekretær Ban Ki-Moon organiserer et møte på statsledernivå om klimaavtalen i september. Deretter møtes forhandlerne igjen

i Bonn i oktober før klimatoppmøtet i Lima, Peru i desember. Målet er at man skal sitte igjen med et tekstutkast til en ny klimaavtale etter toppmøtet i Lima, som man så kan bruke neste år på å diskutere før man vedtar en verdensomspennende klimaavtale på toppmøtet i Paris i 2015.

– Jeg tror det blir en avtale i 2015, men alt tyder på at det blir en veldig «amerikansk» avtale. Det vil si at det vil bli lagt til hvert enkelt land å finne ut hva de vil gjøre. Vi må arbeide for en så god klimaavtale som mulig, men vi må ikke tro i ett eneste sekund at avtalen vil være hele løsningen. Det viktigste blir hvilke klimakutt og tiltak vi får til i hver eneste kommune, region eller i hvert enkelt land, sier Ola Skaalvik Elvevold, klimamedarbeider i Naturvernforbundet.

FORVENTER SVAK AVTALE

Faren for at avtalen blir svak, eller at det ikke blir noen enighet i det hele tatt, er til stede. Derfor er det flere og flere initiativer som tar utgangspunkt i de enkeltsakene man er noenlunde enige om. Norge har satsset stort på skogbevaring, og har gitt bevilgninger til et prosjekt om å kutte såkalte kortlivede klimagasser. Jens Stoltenberg er FNs spesialutsending for klima. Han håper at EU kan komme til enighet om sine utslippsmål raskt, for å legge press på andre store aktører i klimaspillet.

– Det ville være en stor fordel, både for Europas og for verdens innsats for å redusere utslippene og gjøre fremskritt, hvis EU klarer å bli enige før Ban Ki-Moons møte i september, sier Stoltenberg til RTCC.

Erfaren havforsker roper varsko

Slam kveler livet i kyst- og fjordområder

Utslipp av næringsalter, overfiske og klimaendringer er i ferd med å kvele livet langs kysten og i en rekke fjorder på Sør- og Vestlandet. – Jeg ser grunn til å rope et varsko, sier marinbiolog Hartvig Christie ved Norsk institutt for vannforskning (NIVA).

Tekst: TOR BJARNE CHRISTENSEN
tbc@naturvernforbundet.no

Videopptak som NIVA har gjort i Gulen, ytterst i Sognefjorden, tegner talende bilder av hva som er i ferd med å skje langs deler av kysten. Rike tareskoger, ålegressenger og grunne skjellsandområder er tildekket av matter med trådalger og slam. Slike forhold er observert flere steder på Sørlandet og Vestlandet, særlig utover sommeren og høsten. Se videopptakene på Natur & miljøets nettside www.nogm.no.

STORSKALAPROBLEM

– Noen må ta tak i dette, for det ser ikke bra ut, sier Christie.

Han er en erfaren forsker som i en lang årrekke har overvåket tilstanden til tareskoger langs norskekysten. Han har dykket ned i tareskoger over hele landet, og vet hvordan det skal se ut. Det han har sett de siste årene, gjør ham bekymret.

– Dette er et storskalaproblem. Vi finner nedslammede områder langs store deler av kyststrekningen, og det har vært en gradvis forverring. Der det skulle vært klare og fine, hvite skjellsandbunner og skoger av sukkertare, finner vi stadig mer partikler, slam og trådalger. Det er særlig ille på sørlandskysten, men også på Vestlandet finner vi mye av dette, både langs kysten og innover i fjordene, forteller Christie.

FARLIG MIKS FOR HAVET

Det skyldes trolig en kombinasjon av utslipp av næringsalter (eutrofiering), rekordlave bestander av kysttorsk og klimaendringer. Slike sammenhenger er

Rapport viser risiko

I Havforskningsinstituttets «Risikovurdering norsk fiskeoppdrett 2012» konkluderes det med at konsekvensene av utslipp av næringsalter fra oppdrettsanlegg regnes som små «så lenge det er mindre areal som blir berørt». Men det står også at strandsone, grunne skjellsandsområder og tarebanker kan påvirkes der anlegg er plassert i nærheten, opptil 500 til 1000 meters avstand.

«En kombinasjon av kontinuerlige pulser av næringsalter og fine svevepartikler kan forårsake lokale overgjødningseffekter», står det i rapporten.

Når det gjelder følsomme arter og leveområder, anslår rapporten at utslipp fra oppdrettsanlegg «vil være ødeleggende på slike habitat i umiddelbar nærhet til anlegget».

vanskelige å påvise med stor sikkerhet, men det observeres nå stor vekst av trådalger, som gror over tareskoger og fanger opp slam og partikler fra avrenning fra land, algevekst, oppdrettsanlegg og andre kilder.

– Vi ser trådalger og nedslamming i fjorder som Sognefjorden, Hardangerfjorden og Ryfylkefjordene, men også i kystområder langs munningene av fjordene. Og det er enda verre på sørlandskysten. Mens vi finner varierende forhold gjennom året på Vestlandet, er tilstanden mer jevnt dårlig på Sørlandet. De ytre kystområdene, der gjennomstrømmingen er større, går klar, forteller Christie.

HAVETS REGNSKOGER

Han er bekymret for hva som vil skje hvis utviklingen fortsetter.

– Jeg vil si at det pågår alvorlige endringer av naturlige økosystemer i fjordene. Vi får et miljø som er mer fattig på arter, med mindre produksjon og redusert biologisk mangfold, sier Christie.

Tareskoger og ålegressenger er viktige oppvekstområder for en rekke fiskeslag. Særlig torskeyngelen trives mellom tareplanter og saftig ålegress, som både gir næring og beskyttelse. I tillegg er disse havets «regnskoger» tilholdssted for flere hundre forskjellige smådyr.

– På en enkelt tareplante kan vi finne over hundre forskjellige arter. I fjorder med friske tareskoger og ålegressenger er livet i havet rikt. Der slam og trådalger har tatt over, går produksjonen i havet ned, og vi mister mangfoldet, sier Christie.

På Sørlandet er cirka 80 prosent av sukkertareskogene borte. Christie frykter lignende tilstander på Vestlandet, der mellom 25 og 50 prosent av slike tareskoger er tapt.

– Det er grunn til å melde fra, før utviklingen går for langt, sier han.

DOMINOEFFEKT

Kysttorsken har en nøkkelrolle i økosystemene langs norskekysten, men de siste tiårene har bestandene blitt redusert dramatisk. Det bidrar indirekte til nedslammingen, fordi torsken har en viktig rolle som toppredator. Christie kaller det for «kaskadeeffekt», eller dominoeffekt. For når en brikke blir borte, faller brikke etter brikke i økosystemet. Når torsken går

NIVA©2005

Før. April: En sukkertareplante har klart å vokse opp til tross for at bunnen er helt dekket av slam og det er lite fast å feste seg i.

FOTO: NIVA

Etter. Senere på sommeren er taren borte og trådalgene dominerer helt.

FOTO: NIVA

tilbake, blir det mer krabbe og leppefisk, som spiser forskjellige smådyr som har som oppgave å holde sukkertaren ren, noe som i sin tur fører til overgroing med trådalger. Og i neste omgang slår alt tilbake på torsken, fordi ødelagte tareskoger betyr tap av oppvekstområder for torskeyngelen. Og dominobrikkene fortsetter å falle.

NOEN VIL STILLES TIL ANSVAR

– Det blir for enkelt bare å skyldte på én faktor for noe som skyldes en kompleks

årsakssammenheng, og forholdene er ulike på Sørlandet og Vestlandet. Men når man får påvist en dårlig tilstand, vil noen bli stilt til ansvar – og da har flere instanser sett på oppdrettsnæringen når det gjelder Vestlandet, fordi den har så store samlede utslipp, sier Christie.

Vanndirektivet stiller krav til god vannkvalitet. Foreløpig fanger ikke direktivet opp alle endringer som skjer langs kysten, men det kan bli innført krav i fremtiden.

Christie mener utslippene fra oppdrettsanlegg og andre kilder kan begrenses ved å bruke naturens egne metoder.

– Det går an å gjøre et problem til en ressurs. Man kan for eksempel lage integrerte systemer med blåskjell og tare, som kan fange opp mye av næringssaltene og partiklene. Det vil da bli en ekstra verdiskaping som kan føres tilbake til forproduksjonen, sier Christie.

Krever utslippskutt fra oppdrett

Mens utslipp av næringssalter fra kloakk og industri har strenge rensekraav, går slike utslipp urensset rett ut i havet fra oppdrettsanleggene. Naturvernforbundet krever nå utslippskutt fra oppdrettsbransjen.

Tekst: TOR BJARNE CHRISTENSEN
tbc@naturvernforbundet.no

– Det må innføres utslippskrav til oppdrettsnæringen, på lik linje med andre næringer. Industrien og kommunene bruker millioner av kroner på dette, og de har fått det til. Da må også oppdrettsnæringen greie det, sier marinbiolog Per-Erik Schulze i Naturvernforbundet.

Naturvernforbundet krever en halvering i antall fisk i merdene inntil bransjen får kontroll på utslippene.

SOM UTSLIPP FRA MILLIONBY

Hardt pressede økosystemer i havet, som tareskoger og ålegressenger, rammes av utslipp fra oppdrettsanlegg. Tonnevis med partikler og næringssalter fra fôr og avfô-

ring sendes ut i vannmassene, hvor de bidrar til nedslamming og trådalgevekst. Og utslippene er formidable.

– Bare i Hardangerfjorden tilsvarer de et urensset kloakkutslipp fra en by på nærmere én million mennesker. Ett enkelt oppdrettsanlegg slipper ut like mye næringssalter som en vanlig norsk by med rundt 20 000 innbyggere, forteller Schulze.

MER ENN DOBLET SIDEN 1990

Siden 1990 har menneskeskapte utslipp av næringssalter til Norges kystområder doblet seg, ifølge miljøovervåkingsprogrammet TEOFIL. Oppdrettsindustrien står for mesteparten av økningen. I den samme perioden har imidlertid utslipp fra kloakk og industri gått ned.

– Utslippsøkningen står i grell kontrast til internasjonale forpliktelser og målsettinger. Allerede i 1987 bestemte Norge og

Per-Erik Schulze.

FOTO: JO STRAUJE

de andre landene rundt Nordsjøen seg for å halvere næringssaltutslippene til alle områder som kunne være forurenset eller i faresonen for å bli det. Når vi nå får et varsko om overgjødning på Vestlandet, må det kuttes i utslippene fra oppdrettsbransjen, sier Schulze.

– Fylkesmannen gjør en konkret vurdering ved behandling av søknad om tillatelse til akvakulturvirksomhet og setter indirekte krav til utslipp gjennom begrensning i tillatt biomasse, sier seksjonsleder Gunhild Dalaker Tuseth i Miljødirektoratet.

Direktoratet mener at man ikke kan sammenligne utslipp av næringssalter fra oppdrett med tilsvarende utslipp fra industri og kloakk. Utslipp fra oppdrett har ikke de samme hygieniske problemene som kloakk, og normalt skjer utslipp fra industri og avløpsanlegg nærmere land.

– Akvakulturanlegg er i stor grad plassert i områder med bedre vannutskiftning og god kapasitet til å omsette utslipp av organisk materiale og næringssalter, sier Dalaker Tuseth.

FISKERI- OG HAVBRUKSNÆRINGEN

Miljødirektør Aina Valland i Fiskeri- og havbruksnæringens landsforening mener at utslipp av næringssalter fra oppdrettsbransjen har svært liten påvirkning på livet i havet.

– Vi har omfattende overvåking av bunnforhold ved havbruksanlegg, og vi tar også prøver lenger ut. Vi har mange hundre prøver fra fjernsonene, hvor vi over flere år ikke har funnet noen effekter. Når det gjelder forholdene under anleggene, viser overvåkingen at 95-96 prosent har det man kaller naturtilstand. Så er det noen steder som er litt påvirket og cirka én prosent hvor vi ser ganske store effekter. Det finnes omfattende forskningsresultater, blant annet fra Havforskningsinstituttet, som viser det samme som de akkrediterte selskapene finner. En må akseptere at matproduksjon har en effekt. Myndighetene må avgjøre hva som er akseptabelt, så må næringen sikre at en er innenfor, sier Valland.

Hun stiller seg undrende til Naturvernforbundets krav om utslippskutt fra oppdrettsbransjen.

– Jeg lurer på hvilket faggrunnlag Naturvernforbundet baserer seg på, og vil oppfordre forbundet til å sette seg bedre inn i saken, sier Valland.

NOFO
Norsk Oljevernforening For Operatørselskap
www.nof.no

En anerkjent og effektiv oljevernorganisasjon og pådriver innen kompetanse og teknologiutvikling

MILJØFESTIVAL OG FOLKEFEST

31 .juli - 3. august

Har du planlagt årets ferie?

Sett av en helg i Oslomarka!

Vi inviterer små og store til en spennende langhelg i Oslomarka. Lær om naturvern, delta på morsomme aktiviteter og møt andre naturvernere.

Arrangementet er åpent for alle.

Søndag 3. august kl. 13.00 blir det folkefest i Spikersuppa i Oslo sentrum. Her blir det utstilling, underholdning, bursdagskake og mer!

Pris for påmeldig før 1.mai:

Voksen 1800,-

Barn 800,-

Familiepris 4500,-

Redusert pris for overnatting i telt.

Påmelding: deltaker.no/miljofestival2014

Mer info: naturvernforbundet.no/miljofestival

Vi sees!

Naturvernforbundet

100 ÅR
NOA 1914 - 2014

La naturen gå i arv!

Naturvernforbundet
100 år
1914-2014

Foto: Håkon T. Sømderland (CC BY-NC-SA 2.0)

I hundre år har Naturvernforbundet vist at naturvern nytter. Uten din støtte hadde naturen vært fattigere, elvene tørrere, skogene mindre, forurensningen større og løsningene lengre unna.

NYE VERVEPREMIER

Ved å få flere med på laget gir du naturen en sterkere stemme. Verv nye medlemmer og få vervepremie som takk.

Oversikt over alle vervepremier finner du på www.naturvernforbundet.no/verving/

Verv 1 og få sykkel-reparasjonssett

Verv 1 og få soppkniv

Verv 3 og få vaffeljern til turbruk

Verv 5 og få turkjelesett

Dreper syv millioner årlig

■ Luftforurensning dreper hvert år syv millioner mennesker, ifølge Verdens helseorganisasjon (WHO).

– Det er få risikoer som i dag har større innvirkning på den globale helsen enn luftforurensning. Bevisene er et tydelig tegn på at det trengs konkrete tiltak for å rense lufta vi alle sammen

puster, sier Maria Neira i WHO til NRK.

4,3 millioner mennesker dør av innendørs forurensning, mens 3,7 mil-

lioner dør av utendørs forurensning. Oppvarming og matlaging i ukurante ovner er en av de største risikofaktorene innendørs, mens industriutslipp og trafikk er de største bidragsyterne til den utendørs forurensningen.

Til sammenligning dør årlig 1,2 millioner mennesker i trafikkulykker.

FOTO: LUTON ANDERSON/FICKR.COM

Luften i mange av verdens byer er sterkt forurensset, og dette fører til mange dødsfall årlig. Bildet er fra London.

Vernet 34 skogområder

■ Regjeringen har i vinter og vår vernet eller utvidet 34 skogvernområder. Til sammen utgjør disse 93 kvadratkilometer areal, hvorav 61 er produktiv skog. Ti av områdene ligger i Buskerud, som er det fylket med flest nye verneområder. Åtte ligger i Østfold, mens fem er i Hedmark.

Likevel er det langt igjen til målet. 2,5 prosent av den produktive skogen er nå

vernet, mens Norge har et internasjonalt mål om vern av ti prosent.

– Våre beregninger viser at Tine Sundtoft rekker å gå av med pensjon i god tid før skogvernmålet er oppnådd om ikke økningen fortsetter etter 2017. Budsjettet må økes kraftig for å få nå målet om ti prosent skogvern innen 2020, sier Arnodd Håpnæs i Naturvernforbundet.

Spionerte mot klimaforhandlinger

■ Det amerikanske National Security Agency (NSA) spionerte på andre lands forberedelser til klimatoppmøtet i København i 2009. Det viser dokumenter som den danske avisen Information har fått tilgang til. I et topphemmelig dokument vises det også til at spionasjen skulle fort-

sette under selve toppmøtet.

Kilder i den danske forhandlingsdelegasjonen under klimatoppmøtet sier til Information at de ofte var overrasket over hva delegasjonen fra USA visste om diskusjoner som var ført i fortrolighet.

Truede humler

■ Nær en fjerdedel av Europas humler er utrydningstruet. Det viser en studie utarbeidet av International Union for Conservation of Nature (IUCN), omtalt av Reuters. 16 av 68 arter er truet, og disse bidrar sterkt til verdiskapningen innen

europisk jordbruk og matproduksjon. Tre av de fem viktigste pollinatorene i Europa er humler. Sammen med andre insekter bidrar disse til mer enn 180 milliarder kroner årlig i verdiskapning innen landbruket, ifølge IUCN.

FOTO: JO STRAUBE

Kristin Halvorsen blir ny direktør for CICERO Senter for klimaforskning.

Halvorsen ny klimaforskningsjef

■ Tidligere finansminister og SV-leder Kristin Halvorsen tiltrer i mai som ny direktør ved CICERO Senter for klimaforskning. Halvorsen erstatter Cecilie Mauritzen, som sa opp sin stilling i desember for å begynne i DNV GL (Veritas).

– Etter mange år i politikken har jeg vært på jakt etter en jobb der jeg kan bruke erfaringer, kunnskap og kontakter til annet samfunnsnyttig arbeid. CICERO er en perfekt arbeidsplass for meg. Klimaendringene er den største utfordringen i vår tid, sier Halvorsen i en pressemelding.

Norges forunder

I Namsen lever en skapning det ikke finnes maken til noe sted, i hele verden. For 9500 år siden skilte namsblanken lag med den vanlige laksen, og siden har den levd isolert i øvre del av vassdraget.

Namsblank er den mest enestående bestanden av virveldyr i norsk natur. Her er en gytemoden hunnfisk på 18 centimete og cirka 70 gram, sammen med en mindre hannfisk.

FOTO: PER HARALD OLSEN, INSTITUTT FOR BIOLOGI, NTNU.

ligste fisk

Tekst: TOR BJARNE CHRISTENSEN
tbc@naturvernforbundet.no

Den er kanskje liten og unnselig, den største som er fanget var bare 29 centimeter lang, men genetisk har den mer å skilte med enn de fleste. Namsblanken, eller småblanken, regnes for å være den mest unike bestanden av virveldyr i norsk natur, og det er ikke uten grunn. For de rare små fiskene, som trives så godt i Namsens sterke strømmer, har en forunderlig historie.

ISOLERT BAK TRONGFOSSEN

Da isen trakk seg tilbake og landet hevet seg etter istiden, skjedde det noe som nesten aldri skjer. Trongfossen ble for høy til at laks som kom opp fra havet greide å passere. Men ovenfor fossen fantes det fortsatt laks. Hvis ting hadde gått slik de pleier, ville de dødd ut, og Norge ville vært uten en biologisk attraksjon av de helt sjeldne.

– Ingen var til stede for 9500 år siden og så hva som foregikk, så vi vet ikke helt sikkert, men vi tror at det må ha blitt igjen laks av begge kjønn som ble kjønnsmodne oppe i elva. Med hannfisk kan det skje, men det er ekstremt sjelden at hunnfisk blir kjønnsmodne før de går til havs. Det blir gjerne publisert en artikkel i et vitenskapelig tidsskrift hver gang det skjer, forteller Sandlund.

– HELT UNIK

Laks kommer inn fra havet og trekker gjerne opp i elvene på forsommeren. Der gyter de og tilbringer hele sommeren, inntil de trekker ut i havet igjen ut på høsten. Og det er først etter denne vandringen at fiskene blir kjønnsmodne. Men i Namsen, for 9500 år siden, må sensasjonen ha skjedd, uten at det ble omtalt i noe vitenskapelig tidsskrift.

– Namsblanken er helt unik. Hvis den blir borte fra Namsen, er den tapt for alltid. Det er ikke som på Sørlandet eller andre steder hvor man har gjeninnført laks til vassdrag. I Europa og Asia har vi flere forskjellige typer laks, men det er bare namsblanken som lever hele livet i elv, sier Odd Terje Sandlund, forskningsleder ved Norsk institutt for naturforskning.

Han har forsket på namsblanken sammen med Ole Kristian Berg ved institutt for biologi på universitetet i Trondheim, NTNU.

IKKE SOM ANNEN LAKS

Namsblanken er ikke en egen art. Den er en atlantisk europeisk laks, genetisk sett. Men den er likevel svært forskjellig fra sine slektninger.

– Forskjellen er stor. Genetisk skiller den seg svært mye fra alle andre laksebestander, og forskjellen på namsblank og vanlig sjøvandrende laks i Namsen er like stor som forskjellen mellom europeisk og nordamerikansk laks. Vi kjenner ikke til tilsvarende kombinasjon av unike karaktertrekk hos andre virveldyr i Norge, forteller Sandlund.

Han mener namsblanken ligner på den norske husmannen, som ofte var liten av vekst på grunn av magre livsvilkår. Med lav vanntemperatur og dårlige næringsforhold i elva vokser namsblanken sakte og lite. I motsetning til sine artsfrender, som gjerne veier rundt 7 kilo i gytemoden alder, veier namsblanken bare cirka 70 gram.

VANNKRAFT TRUER

Man skulle tro at en slik evolusjonsmessig sjeldenhet har god beskyttelse, men slik er det ikke. Det er foretatt en rekke kraftutbygginger i Namsenvassdraget, og flere er planlagt, blant dem utbygging av Trongfossen. Mye tyder på at bestanden går tilbake.

– Jeg er bekymret for namsblankenes fremtid. Hvis man ikke gjør noe for å styrke kvaliteten på leveområdene, er jeg redd for at bestanden vil reduseres. Vi har ikke sikre tall, men alt tyder på at den er i en nedadgående trend.

– Den utbyggingen som har skjedd har vært svært negativ for namsblanken, som er avhengig av sterkt strømmende vann. Namsen er et gjennomregulert vassdrag, og det er bare et par fosser igjen som ikke er utbygd. I stedet for ytterligere kraftutbygging, kreves tiltak som sikrer at denne unike bestanden beveres, sier Sandlund.

– ALLE PLANER MÅ SKRINLEGGES!

Han får full støtte av Naturvernforbundets Per Flatberg.

– Nå er det ikke forsvarlig med mer kraftutbygging i Namsen, følgelig må alle planer skrinlegges først som sist. Hvis man nå gjennomfører den planlagte utbyggingen av Trongfossen, vil det ramme en uerstattelig art. Saken ligger nå på NVEs bord, og jeg kan ikke med min beste vilje skjønne at de kan gå inn for konsesjon til vannkraft der, sier Flatberg.

FAKTA

Namsblank Variant av atlantisk laks, *Salmo Salar*

Relikt laks, som tilbringer hele livet i ferskvann
Finnes kun i øvre deler av Namsen, Nord-Trøndelag
Status: Trolig nedadgående trend
Utrydningstruet, men står ikke på rødlisten fordi den ikke regnes som egen art
Først beskrevet i 1953
Trues av vannkraftutbygging i Namsen
Lengde: opptil 29 centimeter
Vekt: cirka 70 gram (gytemoden hunnfisk)

FOTOKONKURRANSEN

TEMA: NATURGLEDE-VINTER

Jubileumsfotokonkurransen til Naturvernforbundet og Norsk selskap for fotografi (NSFF) har kåret sine tre første vinnere, som får hvert sitt sett med ullundertøy fra Devold. Neste runde har innsendingsfrist 23. mai, og har «Naturglede – vår» som tema. Vinnerne presenteres i neste Natur & miljø og får en 45 liters tursekk fra Naturvernforbundets butikk (www.naturvernbutikken.no).

ATLE HELLAND – FULL FRES

Ren naturglede. Bildet oser av glød, både hos skiløper og hundene. Fint lys, fint valgt utsnitt og teknisk godt. Man føler det kalde blå i bakgrunnen. Fin balanse.

JØRGEN SKAUG – SKITUR I BLÅTIMEN

Juryens vurdering: Nydelig lys og natur. Fin balanse i bildet, kvisten fra venstre er elegant. Til og med de som ikke liker å gå på ski, får lyst når man ser dette bildet.

DAVID WRANGBORG – POLARNATTEN GLEDER

Fin balanse. Flott at teltet repeterer fjellet sentralt i bildet. Kjempeflotte farger, nydelig lys.

Konkurranseregler

- Hver deltaker kan sende inn maksimalt tre bilder til hver runde. Bildene merkes med fotografens navn og tittel på bildet.
- Bindene sendes på e-post til: redaksjonen@naturveernforbundet.no. E-

posten merkes med «Naturglede» og tema vår, sommer eller høst. Frist for innsending til tema vår er 23. mai, sommer 22. august og høst 31. oktober.

- I Natur & miljø 5-2014 kåres en hovedvinner, som vil få pokal fra NSFF,

weekendtur for 2 personer til høyfjellshotellet Finse 1222 og gavekort på 1000,- fra NSB.

- Øvrige konkurranseregler og vilkår finnes på Natur & miljø's nettside: www.nogm.no.

Nestleder med sans for naturglede

– Noen politikere sier at naturen må vike for et moderne samfunn, men naturen er faktisk grunnlaget for et moderne samfunn. Det er det vi må få folk til å se, sier Naturvernforbundets ferske nestleder Ellen Munden Paalgard (34).

Tekst: TOR BJARNE CHRISTENSEN
tbc@naturvernforbundet.no

På landsmøtet i september i fjor ble biologen Ellen Paalgard valgt som nestleder i Naturvernforbundet. Siden da har hun vært ute i fødselspermisjon, men i begynnelsen av april var hun tilbake på jobb i miljøorganisasjonen SABIMA. Samtidig tok hun for alvor fatt på nestledervervet. I Naturvernforbundet var hun et ubeskrevet blad, og hun ble svært overrasket da valgkomiteen ringte og ba henne til å stille som nestleder.

– Jeg ble litt skremt! sier Paalgard.
– Jeg var jo ikke så inne i organisasjonen, og jeg har aldri sett på meg selv som en leder. Men det var ikke vanskelig å si ja til å bli med i en organisasjon som har en så tydelig stemme og jobber så bredt som Naturvernforbundet gjør. Der er Naturvernforbundet unikt, sier Paalgard.

ØKOLOGI I MORSMELKA

Hun har vokst opp på et lite økologisk småbruk i Sør-Trøndelag, men det er lite som minner om trønder i dialekten hennes.

– Det skyldes at faren min er fra Oslo og moren min er fra London, smiler Ellen.

Og det er fra småbruket miljøengasjementet hennes stammer.

– Jeg kommer fra en gård hvor hele økokretsløpet var tatt hensyn til. Vi drev økologisk og i liten skala. Jeg fikk inn respekten for naturen gjennom morsmelka, forteller Paalgard.

Som 13-åring ble hun med i Natur og

Ungdom. Da hun noen år senere startet på biologistudiet, hadde hun bestemt seg. Hun ville jobbe i miljøbevegelsen.

– *Hvilke saker brenner du for?*
– Jeg tenkte nok at du kom til å spørre om det ...

Paalgard tar seg god tid til å tenke, men hun kommer ikke med noen enkelt-saker.

– Det er nok ikke én stor sak som jeg brenner for, det er det store bildet som engasjerer meg. Og det er derfor jeg liker Naturvernforbundet så godt. Naturmangfold, klima og forurensning er ikke isolerte miljøproblemer. Jeg er opptatt av at vi må se alt i en større sammenheng, sier hun.

Som biolog har hun sett hvor komplekse økosystemene er, og hvordan alt henger sammen.

– Når man for eksempel flatehogger en skog, så får det store konsekvenser for livet der, selv om man planter trær som vokser opp til en ny skog. Man kan ikke bare se på én faktor alene, man må se på hele bildet. Det er et perspektiv jeg tar med meg i hverdagen, og det tar jeg også med i nestledervervet i Naturvernforbundet, sier Paalgard.

KLIMA ELLER NATUR?

På landsmøtet, hvor hun ble valgt, var det en stor debatt om utbygging av fornybar energi. I Naturvernforbundet er det sterk motstand mot de mange planene for utbygging av vind- og vannkraft i Norge, men det er også tilhengere av en begrenset fornybarsatsning. Med knappst mulig flertall gikk landsmøtet mot

å bygge overføringskabler for strøm til kontinentet. Kabelmotstanderne frykter at norsk natur skal blir ofret for å gjøre Norge til Europas «grønne batteri». Tilhengerne mener at hensynet til klimaet veier tyngst.

– Det er frustrerende å se at man har fått to leire i Naturvernforbundet, hvor naturmangfold og klima står mot hverandre. I en stor organisasjon må det være rom for uenighet, men det er viktig å huske at vi arbeider for det samme. Klima og naturmangfold er to sider av samme sak, sier Paalgard.

Selv mener hun at Norge må bygge ut noe fornybar energi, men kun der verdifull natur ikke ødelegges.

– Nå er det mye usikkerhet om denne energien faktisk kommer til å ha en miljøgevinst. Det burde vært laget en plan på forhånd, før man begynte å si ja til mange store vindkraftprosjekter, sier Paalgard.

IKKE BARE SI «NEI, NEI NEI»

– *Naturvernforbundet er opptatt av å få flere medlemmer. Hvordan vil du bidra til at det skjer?*

– Jeg tror vi kan bli flinkere til å få

frem at tap av natur rammer selve livsgrunnlaget vårt. Når en art havner på rødlista, betyr det at den kommer til å dø ut om vi ikke gjør noe. Det er et symptom, og vi er i ferd med å miste noe vi er helt avhengige av. Og alle som har barn burde være opptatt av det. Noen politikere sier at naturen må vike for et moderne samfunn, men naturen er faktisk selve grunnlaget for et moderne samfunn. Det er det vi må få folk til å se, sier Paalgard.

Hun tror ikke på skremselspropaganda eller å spille på følelser og moral. Det er prøvd før.

Ellen Munden Paalgard er glad for at Naturvernforbundet satser på naturglede. – Når alt kommer til alt, er det jo en gladsak vi jobber for, sier hun.

FOTO: TOR BJARNE CHRISTENSEN

– Jeg tror miljøbevegelsen må bli flinkere til å vise de gode løsningene, ikke bare være bremsekloss og si «nei, nei, nei». Jeg er glad for at «naturglede» nå har blitt en del av strategien til Naturvernforbundet. Når alt kommer til alt, er det jo en gladsak vi jobber for, sier Paalgard.

Medlemsbutikken

www.naturvernbutikken.no

Du får rabatt ved kjøp av varer i medlemsbutikken og støtter Naturvernforbundet!

Vi har jubileum i år

I den sammenheng har vi på et utvalg av våre produkter jubileumslogo. Alle produktene kan også leveres med vanlig logo om dette er ønskelig.

Se noe av sortimentet her, andre produkter finnes på www.naturvernbutikken.no

Naturvernforbundet
100 år
1914-2014

Bergans Birkebeiner sekk

En tradisjonell ryggsekk med moderne design og mange nyttige funksjoner som gjør det enklere å være på tur - en turkamerat du kan stole på.
65l: rød og lilla.
80l: sort og blå.

Medlem 65 l
1 367,50
Medlem 80 l
1 460,-

Ikke-medlem 65l: 1590,-
Ikke-medlem 80l: 1697,-

Medlem
99,-

Ikke-medlem 115,-

Herba urtehage

Urtepotte laget av bambus firbre. Manual, samt jord og frø fra gressløk, persille og basilikum følger med. Kommer i gjenvinningsbar eske. Produktet leveres uten logo.

Medlem
103,50

Ikke-medlem 120,-

Sammenleggbar kjølebag med sete

30 cm diameter, sammenleggbar.
600D polyester i sort med PE trekk.
Kan brukes både som kjølebag og sete.

Medlem
185,-

Ikke-medlem
215,-

Pølsegaffel i tre

Grillgaffel i tre, uttrekkelig.
Lengde 66 cm. Leveres i futteral med beltefeste.

Medlem
86,-

Ikke-medlem
100,-

3 delers urte hage

Tre hvite keramiske potters med krittavle med skrive flate. Inkl. kritt, jord og frø: persille, basilikum, gressløk og solsikke frø. Størrelse på pottene 9,5 x 10 cm. Produktet leveres uten logo.

Medlem
129,-

Ikke-medlem 150,-

Tinde tovet sitteunderlag

Tindesitteunderlag i tovet norsk ull.
Størrelse ca 43 x 43 cm.
Leveres uten logo.

Medlem
140,50

Ikke-medlem 163,-

Earth PositiveT-skjorte til barn

Produsert i 100% sertifisert økologisk bomull. Leveres med logo "Verdt å ta vare på". Velg mellom fargene: Lyseblå, mørk blå, grå, hvit, gul, oransje og rosa. Størrelse 3-12 år.

Medlem
181,-

Ikke-medlem 210,-

Økologisk bomulls t-skjorte

Salvage er et 100 % resirkulert produkt. Inneholder 60 % resirkulert økologisk bomull (rest, kutt fra produksjonen) og 40 % resirkulert polyester (PET).

Medlem
1324,50

Ikke-medlem 1540,-

Extreme Pro Shell jakke

En høyteknisk skalljakke som tåler det meste. Gå i fjellet, stå på ski, dra til sjøs. Kommer i fargene: Sort-turkis, sort-rød, sort-oransje. Velg mellom dame eller herremodell.

Fargesett

Tredelt eske godt oppfylt med fargeblyanter, fettfargestifter, tusj, blyanter, viskelær, blyantspisser og fem tegninger klare for fargelegging.

Medlem
137,-

Ikke-medlem 159,-

Sykkel reparasjonssett

Lappesaker og verktøy til sykkel. Leveres med vanlig logo, ikke jubileumslogo.

Medlem
112,-

Ikke-medlem 130,-

Barneveske - fargelegg selv!

Veske med glidelås og nøkkelring. Vesken har bilder på begge sider til å fargelegge. Det følger med farger, glitterlim og fine stener til å pynte vesken akkurat slik man vil.

Medlem
112,-

Ikke-medlem 130,-

Bok med postkort

En liten bok med farger og postkort. Postkortene har fine bilder av dyr til å fargelegge. Når de er ferdig dekorert kan de sendes til familie og venner!

Medlem
75,50

Ikke-medlem 89,-

Naturvernforbundet

BESTILLING

Porto og ekspedisjonsgebyr 95,- ved kupongbestilling. Vennligst bruk blokkbokstaver.

VENNLIGST OPPGI TELEFONNUMMER FOR POSTENS SPORING AV PAKKEN.

Ved bestillinger over 1000,- sender vi med Naturkalenderen 2014 som gave til deg!

FORNAVN		ETTERNAVN	
ADRESSE			
POSTNR	POSTSTED		
MEDLEM JA ☐ NEI ☐	E-POST (valgfritt) / TLF		

Ønsker å bli medlem (Hovedmedlemskap er kr 200,- første år og kr 390,- de resterende år.)

ANTALL	VARENAVN	FARGE	STR

Ønsker ikke jubileumslogo. (Varene leveres med vanlig logo.)

Sendes til Aksess & Daylight AS, Verpetveien 30, 1540 Vestby.

Kundetelefon: 940 02 300. Nettbutikk: www.naturvernbutikken.no

Norges første lenkegjeng

Med hjemmesmidde lenker boltet norske miljøvernere seg fast for å hindre at Mardøla ble lagt i rør. Det var første gang miljøbevegelsen tok i bruk sitt mektigste våpen. Norges første lenkegjeng forandret norsk miljøkamp – for alltid.

Tekst: TOR BJARNE CHRISTENSEN
tbc@naturvernforbundet.no

Oslo, 1969

Sigmund Kvaløy Setreng går opp trap-pene til Naturvernforbundets lokaler i Akersgata 63. Han har et helt spesielt ærend i dag. Han skal be forbundets folk om å bryte norsk lov. Han vil be dem om å ta imot bøter, la seg arrestere og bli satt i fengsel, om nødvendig.

Lite vet han om at han snart skal stå i sentrum av en storm, som skal endre kampen for norsk natur og være starten på den moderne miljøbevegelsen i Norge. At det hele skal komme til å koste ham tv-en, har han ingen anelse om.

TID FOR HANDLING

– Noe måtte gjøres, sier Kvaløy Setreng.

Natur & miljø ringer ham hjemme på gården i Busetgrenda i Singsås, Midtre Gauldal. Det er 45 år siden han gikk opp på kontoret til Naturvernforbundet og ba om å få snakke med generalsekretær Magne Midttun. Likevel husker han godt møtet i 1969.

– Jeg spurte Midttun om Naturvernforbundet ville være med på en ikke-voldelig sivil ulydighetsaksjon, forteller Kvaløy Setreng.

Han var filosof og hadde jobbet nært med økofilosofen Arne Næss i flere år. Han var sterkt fascinert av Gandhis ikke-voldelige motstandskamp. Samtidig hadde han sett hva industribyggingen var i ferd med å gjøre med Norge. Aluminiumsindustrien bygget seg opp. Den trengte billig kraft, og kraften fantes i de mange fosser og stryk som ennå kastet seg ned mot dype vestlandsfjorder.

Kanskje ante han hva som ville komme. I løpet av få år skulle Norges vass-

drags- og elektrisitetsvesen (NVE) legge frem omfattende planer om damanlegg, flytting av elver og svære kraftstasjoner i Jotunheimen, Stølsheimen og Hardangervidda. Men først ville de legge Europas høyeste fossefall, selve Mardalsfossen, i rør.

FIKK LISTE AV MIDTTUN

Kvaløy Setreng hadde også sett hvor lite det nyttet å stå imot. Hadde de først bestemt seg for å bygge ut et vassdrag, var det knapt noe man kunne gjøre. Og Naturvernforbundets «skrivebordsarbeid» førte ikke frem. Det trengtes nye metoder, mente Kvaløy Setreng.

Men Magne Midttun er skeptisk. Naturvernforbundet kan ikke, som demokratisk medlemsorganisasjon, bryte loven, mener han.

– Jeg spurte da om han kunne finne frem til tretti personer som kunne være villige til å begå sivil ulydighet for å begrense vannkraftutbyggingen i Norge, forteller Kvaløy Setreng.

Filosofen får listen sin. Selv om han ikke har fått med Naturvernforbundet, har han en gruppe som er villig til å følge ham og bryte loven i naturens navn. De skal danne kjernen i Samarbeidsrådet for Natur og Miljø (snm), som starter forbedelsene til landets første store sivil ulydighetsaksjon.

– FOR BARN OG BARNEBARN

– Vi kom til at tiden nå var inne til å vise at en del nordmenn fant situasjonen så alvorlig at de var villige til å utsette seg for vær og maskiner i høyfjellet og til å gå i fengsel. Mardøla-leiren var en samling av mennesker som kjempet for sine barn og barnebarns nødvendige livsmiljø, skriver Kvaløy Setreng i en artikkel om saken

i Norsk Natur nr. 4-1970.

I slutten av juli 1970 setter de opp en leir i Sandsgrovbotnen, hvor arbeidet med anleggsveien pågår. Aksjonistene stiller seg i veien for gravemaskiner og bulldosere, lenker seg fast i fjellet med lenker som bonden Ola Utigard har smidd på gården nede i dalen. I begynnelsen er det bare førti stykker, men stadig flere slutter seg til leiren. Blant dem er Per Flatberg og kona Hilde.

– Vi har senere opplevd noen av de mektigste fossefall i verden, men selv ikke Victoria Falls har gjort et slikt inntrykk på oss som Austre Mardalsfoss. Ingen steder

3. august 1970. Naturvernere og bygdefolk stiller seg i veien for anleggsmaskinene for å stanse utbyggingen av Mardøla. De ble Norges første lenkegjeng. Siden har det blitt mange, mange flere.

FOTO: ERIK THORBERG / NTB / SCANPIX

har vi møtt natur som vi gjorde det i Mardalen denne formiddagen i august 1970, forteller Flatberg, som ble generalsekretær i Naturvernforbundet i 1978 og fortsatt er aktiv miljøvernere. Også tidligere justisminister Odd Einar Dørum, som da var leder i Unge Venstre, var blant demonstrantene.

MEDIESTORM

Cirka 500 personer slutter seg til leiren. En stor del av dem er bygdefolk fra Eikesdal og Eresfjord, men det kommer også folk fra fjerne kanter av landet. Avisene er breddfulle av stoff om aksjonen, og det

Den 18. februar 2014 fylte Naturvernforbundet 100 år. Vi tar for oss ti år i hvert nummer og forteller deg historier fra forbundets kamp for natur og miljø, fra starten i 1914 og frem til i dag.

ORGANISASJON

1965: Naturvernforbundet starter medlemsbladet Norsk Natur

1967: Natur og Ungdom etableres

Kretsforeninger: Østlandske, Vestlandske, Trøndelag, Nordland, Troms, Agder, Rogaland, Sør-Varanger. Nye kretsforeninger: 1966: Finnmark, 1968: Oppland, Nord-Trøndelag, Vest-Agder, Aust-Agder, 1969: Hedmark, 1971: Vestfold, 1972: Møre og Romsdal, Buskerud, Telemark, 1973: Østfold.

1975: 50 lokallag

LEDERE

1963-1969: Professor dr. Anders Hagen

1969-1972: Odd Lohne

1972-1978: Professor Ragnhild Sundby

GENERALSEKRETÆR

1963-1978: Magne Midttun

ÆRESMEDLEMMER

1967: Mikkjel Fønhus

1969: Ove Arbo Høeg

VIKTIGE SAKER

- Energi; energisparing, nei til atomkraft, gasskraft som alternativ til vannkraft
- Begrense utbyggingen av vannkraft
- Områdevern; nasjonalparker og våtmarker
- Begrense utvinningen av olje- og gass i Nordsjøen
- Forurensing og miljøgifter

STORE SEIERE

■ **Nasjonalparker:** 1968: Gutulia, 1970: Ånderdalen, Gressåmoen, Stabbursdalen, Øvre Pasvik, 1971: Femundsmarka, Rago, Øvre Dividal, 1973: Sør-Spitsbergen, Nord-Spitsbergen, Forlandet, 1974: Dovrefjell

■ **1970:** Ny naturvernlov

■ **1972:** Miljøverndepartementet etableres

■ **1973:** Fredning av bjørn, ulv og jerv

LYSMASTER

På slanke master
– øverst spinkelt kniplot
i et spinn av stål –
blir et knippe tråder
båret i fugleflukt
fra bakkekam til bakkekam.
Om litt våkner en grend til lys.
Folk skrur bryteren på
og ser opprømt på hverandre.
Likevel vet vi at denne lysfest
kanskje har lagt et annet landskap øde.

Harald Sverdrup, fra diktsamlingen «Grønn kalender», 1974

FOTO: NATURVERNFORBUNDET

Ragnhild Sundby var Naturvernforbundets første kvinnelige leder.

FOTO: NTB-ARKIV / SCANPIX

27. august 1970. Økofilosofen Sigmund Kvaløy Setreng bæres bort av politiet etter å ha aksjonert mot til utbyggingen av Mardøla i én måned.

blir også skrevet om saken i utenlandske aviser som New York Times og Der Spiegel.

Aksjonen varer i én måned. Den 27. august har de fleste aksjonistene reist hjem, men noen få holder stand oppe i fjellet. Blant dem er Sigmund Kvaløy Setreng. Han forstår at det går mot slutten. De vil ikke greie å stanse maskinene som skal temme Nord-Europas høyeste fossefall, verdens fjerde høyeste foss med sitt 655 meter høye fall. Kvaløy Setreng sender bud på professor Arne Næss. Laget skal toppes. Sammen med sju andre går de to filosofene ut i traseen der veibyggingen pågår. Det er dette øyeblikket Kvaløy Setreng har forberedt seg til. Han vil sette seg ned, stille seg i veien for så vel maskiner som kapitalinteresser. Og han vil ikke flytte seg. Politiet tilkaller forsterkninger. 50 politifolk er med da de arresterer og bærer aksjonistene bort. Aksjonen er over. Mardalsfossen er tapt.

VEKKET FOLK

Oppnådde de noe i det hele tatt? Absolutt, mener Kvaløy Setreng.

– Aksjonen skapte stor oppmerksomhet og interesse for natur og miljø. Det strømmet folk til Naturvernforbundet, og aksjonen inspirerte til lignende aksjoner, både i Norge og i utlandet. Miljøbevegelse

sen har vunnet mange seiere på grunn av Mardøla og senere bruk av sivil ulydighet, sier Kvaløy Setreng.

Per Flatberg mener også man oppnådde mye.

– 1970-årene ble natur- og miljøvernets tiår, og fundamentet ble lagt i Mardøla. Aksjonen der og debatten som aksjonen skapte nasjonalt og internasjonalt, gjorde Mardøla til et tidsskille. Vi hadde neppe hatt noen samlet plan for vassdrag, hvis ikke Mardøla hadde vekket opinionen og politikerne, sier Flatberg.

SIGMUNDS TV

Men hva har Sigmunds tv med alt dette å gjøre? Sammen med cirka 120 andre aksjonister får han forelegg av politimesteren i Romsdal. Han vedtar naturligvis ikke boten på 1000 kroner, så saken kommer opp i Romsdal herredsrett, som reduserer boten til 200 kroner. Saken blir anket til høyesterett, som opprettholder dommen. Men boten var og forble ubetalt. Og slik hadde det seg at de en dag kom og tok beslag i Sigmunds tv-apparat.

Men samlet plan for vassdrag har ført til vern av nesten 400 norske elver. Det gjør trolig den tapte tv-en til en pris Sigmund Kvaløy Setreng synes var vel verdt å betale.

Ville redde

Hadde det vært opp til Naturvernforbundet, ville det blitt bygget flere gasskraftverk i Norge på 1970-tallet. – Vårt alternativ til vannkraft er gasskraft, mente naturvernerne, som aktivt jobbet for gasskraft i Norge.

Tekst: TOR BJARNE CHRISTENSEN
tbc@naturvernforbundet.no

Gasskraft har vært blant de største stridstemaene i norsk politikk de siste tiårene, og Naturvernforbundet har stått i fremste rekke i kampen mot bygging av gasskraftverk. Slik har det ikke alltid vært. På 1970-tallet var det Naturvernforbundet som jobbet for gasskraftverk, mens myndighetene og oljenæringen strittet imot:

«Det er på det rene at oljefeltene i Nordsjøen inneholder enorme mengder gass. Det er videre på det rene at gasskraftverk gir minimale forurensninger. Likevel er f. eks. Industridepartementet, Norsk Hydro og generaldirektør Hveding uinteresserte i å dekke et eventuelt økt kraftbehov med Nordsjø-gass» står det i en leder i Naturvernforbundets medlemsblad Norsk Natur nr. 4-1972. Der hevdes det at det ville være «uforsvarlig» ikke å satse på gasskraft.

«GASS, DEN GUNSTIGSTE LØSNING»

I 1971 startet produksjonen på Ekofiskfeltet i Nordsjøen. Det var et av de største oljefeltene som noen gang er funnet til havs, men det inneholdt også betydelige mengder gass. Og i den gassen så Naturvernforbundet en mulighet. Forbundet hadde slåss mot vannkraftutbygging i et halvt århundre, men listen over seiere var sørgelig kort. Elv etter elv var lagt i rør, fordi landet ble bygget og Norge trengte kraft. I 1970 sto slaget om Mardøla. Det ble et nytt tap, og mange nye fosser sto for tur. Veig, Dagalifallene, Alta og vassdrag i Jotunheimen og Stølsheimen. Kun-

elver med gasskraft

FOTO: IMLIGHTBOX / ISTOCKPHOTO

Fakling av gass. På 1970-tallet ønsket Naturvernforbundet produksjon av 11 TWh gasskraft i Norge.

ne gasskraftverk stanse utbygging der? Ja! mente Naturvernforbundet.

«Nordsjøgassen kan redde vassdragene» står det i en leder i Norsk Natur nr. 2-1975, under tittelen «Gass, den gunstigste løsning». Videre står det:

«Norges Naturvernforbunds syn var og er at når man først har tatt hull på Nordsjøens bunn og påbegynt uttappingen av de fossile ressursene, må gassen nyttes til å dekke den nødvendige økningen i norsk energiforbruk.»

ØNSKET 11 TWH GASSKRAFT

Og det var ikke bare i medlemsbladet Na-

turvernforbundet markedsførte sin politikk. I 1974 ble det gitt ut 160 siders verk, «Energi, miljø og samfunn», der det i detalj ble redegjort for forbundets energipolitikk. Det ble også laget en brosjyre, «Alternativ til vannkraft», som forbundet flittig brukte i sitt lobbyarbeid. I 1978 konstateres det i en leder i Norsk Natur at «de fleste politiske partiene har nærmet seg Naturvernforbundets energisyn».

Og det er en storstilt satsing på gasskraft naturvernerne ønsker. Hele 7 terawattimer (TWh) på land og ytterligere 4 TWh produsert på plattformer i Nordsjøen, foreslår Naturvernforbundets

vassdragsvernråd i 1975. Det tilsvarer produksjonen fra hele 22 Altakraftverk.

«Det er altså etter dette forslag ikke behov for å godkjenne ytterligere vannkraftutbygging. Vårt alternativ til vannkraft er gasskraft», står det i vassdragsvernrådets forslag.

– MAN LÆRER AV SINE FEIL

Veteranen Per Flatberg var med og aksjonerte mot utbygging av Mardøla i 1970, og ble generalsekretær i Naturvernforbundet i 1978. Han husker Naturvernforbundets lefling med gasskraft.

– Ja, jeg kjenner til det. Det var et blaff, sier Flatberg,

Dagens leder i Naturvernforbundet, Lars Haltbrekken, visste ikke at forbundet aktivt hadde promotert gasskraft. Selv har han vært en frontfigur i miljøbevegelsens kamp mot gasskraftverk siden midten av 1990-tallet.

– Dette var før forståelsen av klimakrisen kom. Naturvernforbundet har gått fra å være for gasskraft til være i front i kampen mot. Man lærer av sine feil, sier Haltbrekken.

ÅPNET FOR ATOMKRAFT

En kort periode holdt Naturvernforbundet også døra åpen for atomkraft. Høsten 1970, like etter at Mardøla var tapt, mente forbundet at atomkraft måtte utredes som supplement til vannkraft. Det fremgår av en uttalelse fra Naturvernforbundet til Norges Vassdrags- og Elektrisitetsvesen (NVE). Forbundet konkluderer imidlertid ganske raskt med at ulempene er så store at man «sterkt fraråder at Norge satser på atomkraft», ifølge Energi, miljø og samfunn fra 1974.

Mot slutten av 1970-årene kjølnet også Naturvernforbundets begeistring for gass. Da «Energi, miljø og samfunn» kom i ny utgave i 1979, var gasskraftverk «uønsket». Det er også viktig å få med at Naturvernforbundet hele tiden har pekt på energisparing og redusert vekst som det viktigste tiltaket i norsk energipolitikk.

Hundre år og like tøff

18. februar i år fylte Naturvernforbundet 100 år. Her får du bilder fra flere av arrangementene som ble holdt i forbindelse med feiringen. Flere arrangementer kommer i løpet av jubileumsåret!

Dette skjer i 2014

Her er en liste over noen planlagte jubileumsaktiviteter i 2014. Listen er på ingen måte komplett, men gir en pekepinn på hvor mye som skjer i anledning Naturvernforbundets hundreårsjubileum. Arrangementene er åpne så lenge det ikke står annet.

APRIL:

Sogn og Fjordane: Jubileumshelg med seminar, utstilling og lansering av jubileumshefte 26. og 27. april. Følg med på fylkeslagets nettsider for detaljer.

Jørpeland: Stand i Jørpeland sentrum for å markere jubileet og promotere Preikestolen nasjonalpark.

Sarpsborg: Jubileumsutstilling på Soli Brug fra 26. april til 4. mai. Åpen hver dag 12.00-19.00. Natursti, debatt.

Bærum: Tur til Kolsås-Dælivann landskapsvernområde 27. april klokken 11-16. Oppmøte på Valler stasjon klokken 11.

Oslo: Formell mottakelse og festmøte 29. april i anledning 100-årsdagen til Naturvernforbundet i Oslo og Akershus på Nordre Skøyen hovedgård. Kun inviterte gjester.

MAI:

Koppang: Møte om matproduksjon, matsikkerhet og klima på Koppang stasjon klokken 19-21. Naturvernforbundet og Hedmark Bonde- og Småbrukarlag arrangerer.

Inderøy: Blåveistur 6. mai.

Bergen: Naturlig onsdag 7. mai klokken 19. Tema: Natur- og kulturminnevern - Foren eder! The Hub, Bryggen.

Oslo: Tur til Bygdøy folkepark: En kongstanke blir virkelighet. Oppmøte 21. mai klokken 17 ved Frognerkilen holdeplass, buss 30. Guide: Bredo Berntsen.

Oslo: Båttur på fjorden med veteranbåt 25. mai. Starter fra Akershusutstikkeren klokken 11. Pris 150,- Fugleliv og naturperler.

Bø: Kampanje for gjenbruk, «Gammel - men god». På Maimarknad på Bø torg og loppemarkedet på Bø skule.

JUNI:

Bergen: Naturlig onsdag 4. juni.

Os/Bergen: Besteforeldrenes Klimaaksjon arrangerer klimaturmarsj fra Os til Bergen 4. juni klokken 17. Mer informasjon på Besteforeldre-aksjonens sider på Facebook.

Inderøy: Jubileumstur til verneområder i Inderøy 14. juni.

Oslo: Tur til Spålen-Katnosa, NOAs største markaseier, 15. juni klokken 10-18. Oppmøte Grorud T-bane klokken 10. Guide: Gjermund Andersen.

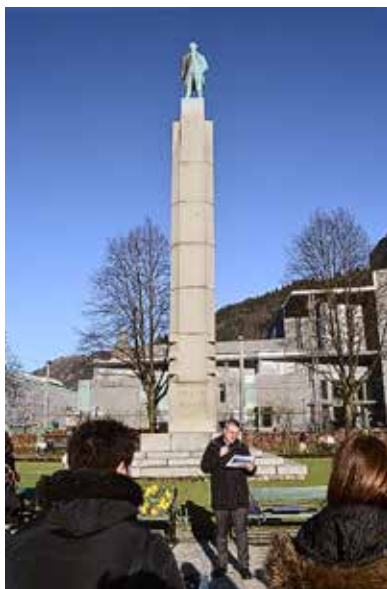
Oppland: Jubileumstur til Ormtjernkampen og Langsua nasjonalpark, sammen med DNT, 28. juni.

Klar for jubileumsbusstur i Kristiansand.

FOTO: MAREN ESMARK

I Kristiansand var det guidet busstur til synlige og usynlige miljøeiere i Kristiansand og Søgne. Ombord på jubileumsbussen var mange representanter for Naturvernforbundets samarbeidspartnere og selvfølgelig lokale, frivillige ildsjeler. Naturvernforbundet fikk også overrakt en jubileumsgave fra bedriften Stormberg.

I Drammen og Kongsberg var det stand, mens på Røros ble det arrangert jubileumsfest under Rørosmartnan. I Bergen var det kransenedleggelse, hilsmingstale til stiftelsesfedre, konsert, natur- og miljøbyvandring og stor festivitas. På Lillehammer var det jubileumsmøte på biblioteket, mens en stor andel lokale tillitsvalgte har blitt intervjuet av medier land og strand rundt.

Kransenedleggelse i Bergen.

FOTO: JØRGEN HOVIND

FOTO: LARS VERKET

Jubileumsgave fra bedriften Stormberg overrekkes på bussen i Kristiansand.

FOTO: NATURVERNFORBUNDET I BUSKERUD

Jubileumsstand på Bragernes torg i Drammen.

FOTO: LARS VERKET

Overtar Grønn Hverdag

Grønn Hverdag meldte oppbud i vinter, etter over 20 års arbeid med forbrukerrettet miljøvern. Nå overtas boet av Naturvernforbundet og Framtiden i våre hender.

Siden Grønn Hverdag ble startet i 1991, under navnet Miljøheimevernet og med Naturvernforbundet som initiativtaker, har organisasjonen spilt en viktig rolle i norsk miljøhistorie ved å bringe miljøengasjementet hjem til enkeltmennesker. Titusener av mennesker har vært tilknyttet Grønn Hverdags kampanjer og arbeid. I mange kommuner har samarbeidet med Grønn Hverdag gjort en stor forskjell og bidratt til engasjement og konkrete miljøforbedringer.

Grønn Hverdag var eid av 12 rådsorganisasjoner. Tidlig på nyåret ble det klart at organisasjonen ikke lenger hadde en bærekraftig økonomi og måtte innstille driften og melde oppbud. Nå overtas driften av Norges to største medlemsbaserte miljøorganisasjoner, Framtiden i våre

hender og Naturvernforbundet.

– Vi ble kontaktet av bobestyrer, og har nå overtatt virksomheten i fellesskap. Arbeidet med hverdagsmiljøvern er utrolig viktig å videreføre, og jeg tror Naturvernforbundet og FIVH har en god posisjon for å bygge dette videre. Naturvernforbundet har allerede prosjektene Oljefri og Energismart som er forbrukerrettet. Jeg mener det å satse på miljøvern som alle kan gjøre i hverdagen er en fremtidsrettet satsing, sier generalsekretær Maren Esmark i Naturvernforbundet.

Hun minner om at søsterorganisasjonen i Sverige i alle år har arbeidet forbrukerrettet, og at dette har vært en suksess for dem.

– De har vi mye å lære av, sier Esmark.

FOTO: NATURVERNFORBUNDETS ARKIV

Naturvernforbundet, her ved generalsekretær Maren Esmark, har overtatt virksomheten til Grønn Hverdag sammen med Framtiden i våre hender.

Engebøfjellet i Vevring i Sunnfjord kan bli overlatt til gruveindustrien. De ønsker å dumpe gruveavfallet rett i Førdefjorden, en praksis som kun brukes i et fåtall land i verden.

FOTO: KRISTIAN S. AAS

Sjøpelfjordenes rike

Norge er det eneste landet i verden som åpner nye gruver med dumping av gruveavfall i sjøen. Seks av 11 gruver som dumper avfallet i sjøen ligger i Norge. Mads Løkeland er sentralstyremedlem i Naturvernforbundet, og har arbeidet iherdig mot sjødumping av gruveavfall.

– Miljøvernministeren i Indonesia har gjort det klart at alle nye søknader om sjødeponi vil bli avslått. På Papua Ny Guinea ga de opp å etablere sjødeponi ved ei gruve i 2012 på grunn av lokal motstand. Gruva i Tyrkia vil bli avsluttet rundt 2020. Det eneste stedet i verden der man åpner nye gruver med sjødeponi i dag, er Norge, forteller Løkeland.

Vil du lese mer om gruveavfall, og se kart over alle de gruvene som i dag dumper avfallet sitt i sjøen, går du inn på Natur & miljøes nettsider: www.nogm.no.

Miljøpris til Hordaland

Naturvernforbundet i Hordaland fikk Hordaland fylkes miljøpris for 2013.

– I hundre år har Naturvernforbundet kjempet hardt for det aller viktigste vi har, naturen. Naturen har en uerstattelig egenverdi. Denne bevisstgjøringa har organisasjonen vært med å bære frem. Å få flere mennesker til å bli glad i natur er verdt å jobbe for og viktig i naturvernarbeidet, sa Anne-Beth Njærheim, leder i kultur- og ressursutvalget i Hordaland fylkeskommune da prisen ble overrakt.

– Vi er på lag med politikerne og følger at de er med, men å gå fra festtaler til handling er utfordringen. Befolkningen er også på lag med oss, men utfordringen blir å få alle med, sa leder Signe Sandberg i Naturvernforbundet i Hordaland under overrekkelsen.

Nye lokallag

I vinter ble det stiftet et nytt lokallag av Naturvernforbundet, denne gang i Vest-Finnmark med base i Hammerfest. Å stanse sjødumping av gruveavfall i Repparfjord er en av hovedsakene, sammen med motstand mot vindmøller i Kvalsund og utbygging av et boligprosjekt i Hammerfest. I mars ble det også stiftet et nytt lokallag i Sandefjord.

Digitalt arkiv vokser

Alle gamle utgaver av Naturvernforbundets magasiner skal på nett. Det er målet for Natur & miljø arkivsider, som nå er lansert på nettsiden www.nogm.no/arkiv. Her finner du gamle utgaver av Norsk Natur, Natur & miljø, Natur & miljø Bulletin og Miljøjournalen. Arkivet vokser så raskt som redaksjonen klarer, og målet er å ha alt digitalisert innen magasinets 50-årsjubileum i 2015.

Leders hjørne

Matfjord

11 år etter at EU slutta å bruke sjøen som avfalls plass for gruveindustrien skal Norge igjen forsøple de fantastiske fjordene våre med gruveavfall. Som ett av fire land i verden tror vi fortsatt at ute av syne er det samme som ute av sinn.

England var det siste EU-landet som kasta avfallet i sjøen. I 2003 gikk Boulby Potash Mine over til å legge gruveslammet i gruvegangene i stedet. EU krever nå bruk av såkalt best tilgjengelig teknologi når gruveindustrien skal kvitte seg med avfallet sitt. Sjødeponi ble forsøkt tatt inn på lista over slik teknologi, men ble avvist. Man visste for lite om konsekvensene og man kunne ikke bøte på eventuelle skader som måtte oppstå.

Sammen med Norge er det Tyrkia, Papua New Guinea og Indonesia som fortsatt hiver søpla på sjøen. De tre andre landene gjør det riktignok på mye dypere vann, opp mot 3000 meter, mens vi dumper på så grunt som 30-85 meter. Nylig ga regjeringen klarsignal til å bruke Repparfjorden i Finnmark som avfalls plass for gruveselskapet Nussir. Senere i år skal Førdefjordens skjebne besegles. Felles for begge fjordene er at de er viktige fjorder for villaksstammen i Norge. Derfor ble de for en del år siden utpekt til å være nasjonale laksefjorder. Her skulle man ta ekstra hensyn til villaksen. Det rimer dårlig med å la det gå 2 millioner tonn tungmetallholdig masse årlig ut i Repparfjorden fra gruva til Nussir og 6 millioner tonn gruveslam ut i Førdefjorden fra Nordic Minings gruve.

Regjeringen prøver å framstille det som om det er helt uproblematisk å hive søpla på sjøen. Havforskningsinstituttet har lenge advart sterkt mot konsekvensene. Men ikke engang fiskeriministeren vil lytte til hva våre beste havforskere sier. Er det fordi deres konklusjoner ikke passer med regjeringens «virkelighet» hvor gruver er viktigere enn trygg sjømat?

«Vi bør vente med nye store gruveprosjekter til kunnskapshullene er tettet og det er funnet miljøvennlige metoder for utvinning og bruk av avgangen», skriver Havforskningsinstituttet i sin siste årsrapport.

De peker på at deponiene på fjordbunnen består av enorme mengder avfall blandet med ulike kjemikalier. Avfallet slammer ned fjordbunnen. Fine partikler av tungmetaller kan spres langt utover det som defineres som deponiområdet, slik vi blant annet har sett i Bøkfjorden utenfor Kirkenes hvor Sydvaranger gruve har gjenopptatt sin virksomhet.

Mineralstrategien som den forrige regjeringen la frem hadde som mål at vi skulle være blant de beste i den internasjonale miljøklassen. Da kan vi ikke bli de siste som slutter å hive søpla på sjøen. I ei tid hvor klimaforskerne spår større usikkerhet for matproduksjonen må vi sørge for å ta vare på de fornybare fiskeressursene og våre matfjorder!

Lars Haltbrekken
leder i Naturvernforbundet

Sammen med Norge er det Tyrkia, Papua New Guinea og Indonesia som fortsatt hiver søpla på sjøen.

ØSTFOLD: ✉ ostfold@naturvernforbundet.no.
Leder: Øyvind Enger, ☎ 951 50 715

OSLO OG AKERSHUS: ✉ noa@noa.no ☎ 22 38 35 20.
Daglig leder: Ingrid Lillebø

HEDMARK: ✉ hedmark@naturvernforbundet.no.
Leder: Hege Sjølie. ☎ 900 52 002

OPPLAND: ✉ oppland@naturvernforbundet.no.
Leder: Paul Lindviksmoen. ☎ 995 50 886

BUSKERUD: ✉ buskerud@naturvernforbundet.no.
Fylkessekretær: Per Øystein Klunderud. ☎ 32 75 05 04

VESTFOLD: ✉ vestfold@naturvernforbundet.no.
Fylkessekretær: Hans I. Nesse. ☎ 33 31 33 42

TELEMARK: ✉ telemark@naturvernforbundet.no.
Leder: Tormod Svartdal. ☎ 481 47 322

AUST-AGDER: ✉ austagder@naturvernforbundet.no

VEST-AGDER: ✉ vestagder@naturvernforbundet.no.
Fylkessekretær: Peder Johan Pedersen. ☎ 456 05 646

ROGALAND: ☎ 51 52 88 11. Daglig leder: Erik Thoring.
✉ rogaland@naturvernforbundet.no

HORDALAND: ☎ 55 30 06 60,
✉ hordaland@naturvernforbundet.no.
Daglig leder: Nils Tore Skogland

SOGN OG FJORDANE:
✉ sognfjordane@naturvernforbundet.no.
Leder: Thorleif Jacobsen. ☎ 995 37 572

MØRE OG ROMSDAL:
✉ moreromsdal@naturvernforbundet.no.
Leder: Øystein Folden, ☎ 71 53 33 31, 918 12 542

TRØNDELAG: ☎ 73 51 52 24 Regionssekretær:
Hallgeir F. Opdal, ✉ hol@naturvernforbundet.no,
☎ 402 48 084
Leder Sør-Trøndelag: Steinar Nygaard. ☎ 976 13 429
Leder Nord-Trøndelag: Rune Logstein. ☎ 938 04 339

NORDLAND: ✉ nordland@naturvernforbundet.no
Leder: Erling Solvang. ☎ 952 54 075

TROMS: ✉ troms@naturvernforbundet.no.
Leder: Ragnhild Sandøy, ☎ 959 91 410

FINNMARK: ✉ finnmark@naturvernforbundet.no
Leder: Gunnar Reinholdtsen, ☎ 474 63 425

KOORDINATOR NORD-NORGE: Geir Jørgensen,
✉ gj@naturvernforbundet.no. ☎ 940 15 235.

NATUR OG UNGDOM: ✉ info@nu.no ☎ 23 32 74 00.
Web: www.nu.no. Leder: Arnstein Vestre

Ta kontakt med organisasjonsavdelingen dersom listen skal endres. ☎ 23 10 96 33.

✉ medlem@naturvernforbundet.no

Vil spare to atomkraftverk

Natur & miljø intervjuet representanter for våre partnerorganisasjoner i Øst-Europa på klimatoppmøtet i Warszawa. Intervjuene vil bli presentert i hvert nummer dette året, og først ut er Tatjana Shauro fra Sosio-økologisk Union (SEU) i St. Petersburg, Russland.

Tekst: KRISTIAN S. AAS
ka@naturvernforbundet.no

– Vi er et stort nettverk, med mange organisasjoner. Vi jobber med mange forskjellige områder. SPARE-prosjektet er svært populært i Russland, og mange skoler deltar for å lære om energisparing. Energisparing er vår største kampanje, og vårt mål er å spare 63 TWh årlig innen tre år. Det er like mye energi som atomkraftverkene i Sosnovyj Bor og på Kola produserer til sammen. Potensialet for energisparing i Russland er enormt! Vi samarbeider mye med Naturvernforbundet når det gjelder energisparing.

– *Hva gjør dere på klimatoppmøtet?*

– Dette er første gang jeg er på klimatoppmøte, og det er temmelig uoversiktlig. Men vi får god informasjon gjennom Climate Action Network, som både vi og Naturvernforbundet er en del av.

– *Hvordan er det å være miljøvernere i Russland?*

– Det har blitt vanskeligere. Alle organisasjonene i SEU lider under den merkelige agentloven som har blitt vedtatt, der alle organisasjoner som samarbeider med utlendinger må registrere seg som utenlandske agenter. Nesten alle har blitt kontrollert, eller venter på å bli det. De har oss på kroken, og myndighetene har all informasjon om oss. Men det virker som om kontrollaktiviteten har gått noe ned. Kanskje de har sjekket alt de vil? Kanskje det hele bare gjøres for å påvirke oss? Uansett er det mange problemer med papirer og dokumentasjon som myndighetene skal ha.

Tatjana Shauro

Mange av organisasjonene i SEU får finansiering fra utlandet, fordi det ikke er noe penger å få fra russiske myndigheter. De er ikke interessert i den sivile sektoren i det hele tatt. Det samme gjelder her på klimaforhandlingene. Vi har ingen kontakt med den offisielle delegasjonen fra Russland, og de er lite vennlige.

– *Hvordan er holdningen til klimaspørsmålet i Russland?*

– Jeg tror de fleste ikke tror at klimaendringene er menneskeskapte, men det kommer an på hvor du bor. Men det er viktig å huske at mange i Russland lever i et informasjonsvakuum. Vi har ingen frie medier, så hvis du vil ha balansert informasjon må du ha tilgang til internett. Når 10 millioner mennesker ikke engang har strøm, er det vanskelig å finne ut hva folk egentlig vet.

– Ser dere noen konsekvenser av klimaendringene?

– Ja, det har helt klart blitt flere flommer og skogbranner. Skogbrannene rundt Moskva i 2010 gjorde at mange forsto sammenhengen med klimaendringer, og at myndighetene ikke gjør noe med det.

Rotfylling uten bedøvelse

Det har skapt furore at Miljøpartiet De Grønne har foreslått å montere farts-sperre på snøscootere. I nettavisene går enkelte hardt ut i kommentarfeltet og karakteriserer utspillet som tankegods fra middelalderen. Noe annet var vel ikke å forvente fra velgere som tror de kan surfe på høyrebølgen til evig tid. Imidlertid tror jeg peke på at Samferdselsdepartementet fremdeles ivaretar ordningen med «plombering» av mopeder – enda farkostene i utgangspunktet er konstruert for å kunne oppnå en langt høyere hastighet enn 60 kilometer i timen.

Egentlig syns jeg det er svært betenkelig at den blå-blå regjeringa legger opp til fornøyeskjøring med snøscooter i utmarka og på fjellet. I bunn og grunn handler det om støyforurensning og unødvendig utslipp av klimagasser. Derfor reagerer jeg negativt på at MDG de facto går inn for motorisert ferdsel i naturen

Derfor reagerer jeg negativt på at MDG de facto går inn for motorisert ferdsel i naturen

gen med å gi løyver i sammenheng med næring og i enkelte tilfeller transport av funksjonshemmede personer fungert tilfredsstillende, slik jeg ser det! I det hele tatt virker det lite gjennomtenkt når Klima- og miljøminister Tine Sundtoft går inn for å støyforurense og eksosforgifte utmark og fjellvidder.

Undersøkelser og underskriftskampanjer viser at storparten av befolkningen ønsker å ferdes i skog, mark og fjellheim uten motorstøy og risikoen av å bli påkjørt av en snøscooter i høy hastighet. De Grønnes forslag går ikke ut på å sette utviklinga flere hundre år tilbake, som noen har hevdet under den pågående debatten. Men det forbauser meg at partiets stortingsrepresentant går

inn for snøscooterferdsel ut over dagens dispensasjonsordning. Hvorfor innby til mistrivsel og ulykker? Miljøvernministerens oppgave er å forvalte norsk natur på en mest mulig skånsom måte! Solbergregjeringa legger opp til det motsatte med å tillate mer eller mindre fri ferdsel med snøscooter i 105 kommuner.

Bjørn Erik Dypdahl
Levanger

Gasskraft i Norge

Gasskraft er et altfor brennbart politisk spørsmål til at en kan drive med unøyaktigheter og desinformasjon. Jeg viser til stykket «En høypotent politisk bombe» på side 70 og 71 i Natur og Miljø nummer 1-2014. Der står følgende: «Paradoksalt nok var det også Bondeviks første regjering som ga konsesjon til landets første gasskraftverk, på Melkøya utenfor Hammerfest».

Nedenfor gjengis følgende utklipp fra Wikipedia. Det viser den korrekte rekkefølge på de gasskraftverkene i Norge som fikk konsesjon etter at Bondevik

1-regjeringen gikk av, og Stortingsflertallet bestemte at slike gasskraftverk kunne bygges uten CO₂-rensing.

Sitat: «Jens Stoltenbergs første regjering ga konsesjon til de tre første gasskraftverkene i Norge i 2001, etter at Kjell Magne Bondeviks første regjering hadde gått av fordi de nektet å godta stortingsflertallets krav om utbygging av gasskraft uten CO₂-rensing. Gasskraftverket på Kårstø startet produksjonen 1. november 2007. De to andre kraftverkene som Stoltenberg I-regjeringen ga konsesjon til, på Kollsnes og Skogn, er foreløpig ikke

bygd. Kjell Magne Bondeviks andre regjering ga konsesjon til et gasskraftverk på Melkøya i forbindelse med utbygging av Snøhvitfeltet. Dette gasskraftverket startet produksjonen ved årsskiftet 2007/2008.» Sitat slutt.

Torry Unsgaard
Sivilingeniør

Vi beklager feilen i artikkelen. Det var Bondeviks andre regjering som ga konsesjonen til gasskraftverket på Melkøya.

Kristian Skjellum Aas
Redaktør, Natur & miljø

Miljøaktiviteten

Her vil vi presentere forskjellige miljøaktiviteter som voksne og barn kan gjøre sammen.

Kok suppe av ugress

Brennesle gir faktisk en utmerket suppe.

FOTO: JØRGEN SCHYBERG/FLICR.COM

ÅRSTID:

Vår og tidlig sommer.

PASSER FOR:

Alle, store og små!

HVA:

Det er gøy å høste av naturen, og samtidig bli kvitt litt ugress. Brennesle passer utmerket i suppe, men du kan også bruke skvallerkål eller karvekål.

OPPSKRIFT:

3 dl friske grønne blader av brennesle eller annen spiselig ugressplante
1 liter kraft. Kan erstattes med vann og buljongterninger
1 ss margarin eller smør
2 ss hvetemel

Vask bladene godt og damp dem i litt vann til de faller sammen. Hakk bladene fint. Lag en jevning av smør og mel, spe med kokende væske og la det koke cirka 10 minutter før den hakkete brenneslen tilsettes. Serveres med kokte egg i.

Jakter batterier

Miljøagenter over hele landet har jaktet batterier. Årets batterijakt ble arrangert mellom 19. mars og 9. april, og flere titalls tonn batterier ble samlet inn.

Tekst: KRISTIAN S. AAS og SIGRID RYENG ALNES
redaksjonen@naturvernforbundet.no

Metallene som brukes til å lage batterier, bør resirkuleres. Samtidig er det enkelte batterityper som inneholder miljøgifter. Derfor er det et smart miljøtiltak å samle disse inn. Hvert år kastes over 1000 tonn batterier rett i søpla, ifølge Anne Bleiklie i Miljøagentene.

– Dette er batterier som burde ha vært levert til gjenvinning, slik at metallene i dem kunne blitt brukt til nye produkter, sier Bleiklie.

RUST OG SEMENT

De ulike materialene i batteriene blir skilt fra hverandre på et gjenvinningsanlegg, og gjenbrukt. Sink kan brukes som rustbeskyttelse på biler, batterimassen kan foredles til jernsilikat som kan brukes i blant annet sement, og stål kapselen rundt batteriet kan brukes på nytt til for eksempel hus- eller båtbygging.

AVFALL ER EN RESSURS

Batterijakten er en morsom, lærerik og spennende konkurranse, og over 10 000

fjerdeklassinger fra hele landet var påmeldt i år. Konkurransen gir mulighet for barna til å gjøre noe konkret for miljøet, samtidig som de har det gøy og lærer noe.

Miljøagentene arbeider for at barna skal lære seg å se på batterier og annet avfall som en ressurs, noe som kan brukes som innsatsfaktor i andre sammenhenger.

5 MILLIONER I FJØR

I fjor ble det samlet inn over 5 millioner batterier under Batterijakten. I år håper arrangørene Miljøagentene, Clas Ohlson, Varta og Elretur på å slå fjorårets rekord.

– Jeg gleder meg til Batterijakten. Det viktigste er ikke å vinne, men å samle inn masse batterier for det er bra for miljøet, sier Ida Elisabeth Kjersem Heggedal (9) fra Sofiemyrtoppen skole. Hennes klasse er en av de over 500 påmeldte klassene fra årets jakt.

10 000 fjerdeklassinger fra hele landet deltok i Batterijakten.

FOTO: MILJØAGENTENE

MILJØAGENTENE

MILJØVERNORGANISASJON

Fjerdeklassingene ved Manglerud skole satser på rekord.

FOTO: MILJØAGENTENE

Ny sjefsdetektiv

Miljøagentene har ansett ny daglig leder ved sitt hovedkvarter. Are Shaw Waage kommer fra speiderbevegelsen, og har arbeidet der i 9 år.

– Jeg så meg rundt etter nye utfordringer, og skjønnte at Miljøagentene passer meg veldig godt. Jeg kan mye om organisasjonsdelen av arbeidet, men har ikke erfaring fra miljøbevegelsen. Så det er nytt og spennende for meg, sier Waage.

Han håper at han kan hjelpe til med å dra organisasjonen videre.

– Miljøagentene er også en medlemsorganisasjon, og speideren arbeider også med miljørelaterte saker. Så noe blir kjent, og noe blir nytt, sier Waage, som tiltrer i mai.

Elevene fra Tjodalyng i Vestfold fikk diplom som superjegere.

FOTO: MILJØAGENTENE

VI ER MILJØAGENTENE!

Miljøagentene er barnas miljøvernorganisasjon. Vi vil skape et varig og løsningsorientert engasjement for natur og miljøvern hos flest mulig barn på barns premisser. Vi arbeider for å gi barn troen på seg selv, framtiden og at det nytter å gjøre noe. Alle barn i Norge kan bli miljøagenter og jobbe sammen for at alle skal bli flinkere til å ta vare på jordkloden vår. Alle miljøagenter har rett til å si ifra.

Mer info: www.miljoagentene.no

JEG ER IKKE SINT - BARE VELDIG, VELDIG SKUFFET

MILJØAGENTENE

BARNAS MILJØVERNORGANISASJON

Norges største bruktmarked?

Schibsted-konsernet har skutt gullfuglen med rubrikkannonser på nett. «Norges største bruktmarked» omsatte brukte ting og tang for 4,3 milliarder kroner i 2013.

Tekst: KRISTIAN SKJELLUM AAS
ka@naturvernforbundet.no

Nettsalgssstedet finn.no, eid av Schibsted, har tatt helt over for avisenes gamle rubrikkannonser. 2 millioner annonser ble i fjor publisert på nettstedets avdeling Torget, der folk kan selge nær sagt hva som helst. Og det er tydelig at folk ønsker å

kvitte seg med ting: 85 prosent av annonsene var for ting til salgs, mens 14 prosent var for ting som gis bort gratis. Kun én fattig prosent var i kategorien «ønskes kjøpt».

SYKKEL, BIL OG KAJAKK

Sofa, sykkel og kjøkken er de mest benyttede søkeordene for varegrupper. Blant merkenavn finner vi Iphone på en klar nummer én, med BMW, Mercedes og Mulberry høyt på listen. Snøfreser er mer populært enn tilhenger, og flere vil ha sovesofa enn seng. Sykkel og diverse biler

topper søkelisten over transportmidler, men på tredje plass finner vi, noe overraskende, kajakk.

GA BORT AKVARIUM

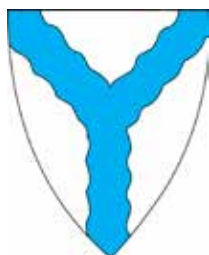
Naturvernforbundets leder Lars Haltbrekken er intervjuet i Finn.no sin rapport om det norske bruktmarkedet. Han har nylig gitt bort et akvarium (uten fisk) gjennom nettstedet.

– At vi bruker ting om igjen, sparer samfunnet for store ressurser. Det viktigste er å hindre at avfall oppstår. Punkt to er å bruke ting om igjen, sier Haltbrekken.

Vi gratulerer Naturvernforbundet med 100-årsjubileet!

Pant alt. Alltid.

Kvinnerad kommune
Felleskap og trivsel - utvikling og vekst

Vi som jobber på jernbanen er stolte fordi vi også gjør en innsats for et bedre miljø.

Norsk Jernbaneforbund

Oslo kommune
Oslo Havn KF

OSLO HAVN SATSER PÅ MILJØET LANDSTRØM TIL SKIPENE FOR EKSEMPEL

I 2011 la vi til rette for landstrøm for Color Magic. I 2012 får også Color Fantasy ren strøm fra land når hun ligger til kai. Et samarbeid mellom Color Line, Oslo Havn og Bellona gjør at et av byens største punktutslipp av NO_x, blir borte. Det betyr at det blir bedre luft i Oslo og at CO₂-utslipp tilsvarende det 1700 biler slipper ut i løpet av et helt år forsvinner.

OSLO HAVN. MER ENN EI BRYGGE.

Oslo Havn KF

Alle
batterier
materialgjenvinnes
ved ledende
europæiske
anlegg

- vi gjenvinner batterier

Nygreen Design as

BATTERIRETUR®

Vi gjenvinner batterier

www.batteriretur.no